

Inspiratie
voor
reisgenoten

Onder Weg

Als het gemeenteleven
pijn doet

THEMA: DE PREDIKANT IN HET NAUW

10 **PERSPECTIEF** MARIEKE JELLEMA OVER CONFLICTEN > 14 **IN DE MODDER** TERUGBLIKKEN OP LOSMAKINGEN
> 18 **TWEEGESPREK** ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN VOOR PREDIKANTEN > 30 **JEUGDWERK** GEEN VRIJWILLIGERS

06 **OPINIE**

DE PREDIKANT: VAN KOSTENPOST NAAR KREDIET

Predikanten zijn vreemde eenden. Geen werknemer, geen werkgever. Niet de baas, ook niet het slaafje. Vrij in het ambt, en toch altijd bezig. Leon van den Broeke zet hun positie in perspectief. Waardoor ontstaan problemen en wat is daaraan te doen?

10 **INTERVIEW**

'VERANDERING VAN PERSPECTIEF BRENGT MENSEN TOT BLOEI'

Strijden om de waarheid is niet wat conflicten in gemeenten oplost, vindt Marieke Jellema, coach, organisatiedeskundige en eerder voorzitter van de Commissie Predikantsprofiel binnen de NGK. Volgens Jellema zijn predikanten, kerkenraden en gemeenten veel meer gebaat bij een verandering van perspectief. 'Het gaat om de strijd om het hart.'

24 **EYEOPENER**

De Geest werkt óók in het klein

Tijdens Pinksteren komen drieduizend mensen tot geloof in Christus. Het lijkt wel alsof de heilige Geest vooral werkt in grote aantallen. Blijft dat zo? Niet veel later blijkt dat de Geest ook krachtig aanwezig is in een-op-eencontacten.

28 **ONTMOETING**

'Mijn focus is in alles gericht op Jezus'

Hij is 32 jaar, echtgenoot, vader van drie jonge kinderen, druk met drie banen en meelevend lid van de GKv Den Haag-Zuid. Missionair werker Rens Snoep is kennelijk zo'n dertiger die kans ziet al die ballen in de lucht te houden. Hoe doet hij dat zonder *burned-out* te raken? 'In het rijpingsproces naar mijn volwassenheid was het wel een opgave om realistischer te worden over wat haalbaar is en wat niet.'

32 **JEUGDWERK**

Het jeugdwerk heeft geen vrijwilligers nodig

De zoektocht naar nieuwe vrijwilligers voor het jeugdwerk in het volgend seizoen is weer begonnen. Maar is dat wel de juiste benadering? Is je leven delen met jongeren iets wat je er even een seizoen bij doet? Er zijn geen vrijwilligers nodig, maar mensen die duurzame en betekenisvolle relaties aan willen gaan.

34 **OPINIE**

Over de keerzijde van managementdenken in de kerk

Hoe zorgen we ervoor dat de kerk nog vitaal en relevant is in 2030? Dat er dan nog jongeren in de kerk zijn? Regelmatig stellen gemeenteleden, kerkleiders en opiniemakers elkaar dit soort vragen. Bij de beantwoording ervan moeten we niet kijken naar 'wereldse' criteria, maar naar de eigen aard van de kerk, meent Pieter Dirk Dekker.

14 INTERVIEWS

In de modder

In een nummer over de moeiten van het predikantsambt mag de stem van de gemeenten niet ontbreken. Twee mannen die de pijn rond een losmaking vanuit de gemeente en de kerkenraad hebben beleefd, blikken terug.

18 TWEEGESPREK

Flexibel, mobiel en bovenal authentiek

Sijtze de Bruine, voormalig voorzitter van de predikantenvereniging van de GKv, en Ruurd Kooistra, bureaumanager en adviseur van het Steunpunt Kerkenwerk, kennen elkaar goed en hebben een gezamenlijk doel: goede arbeidsomstandigheden voor predikanten. Ruurd als ondersteuner van de werkgevers (NGK- en GKv-gemeenten) en Sijtze als voormalig Vakbondsleider. Hoe zien zij de positie van de predikant in deze tijd? Wat zijn de knelpunten en hoe kan het beter?

EN VERDER:4 **Praktijklokaal**13 **Nieuws**13 **Colofon**16 **Redactioneel** Esther de Hek22 **Stimulans**23 **Column** Joost Smit31 **Column** Roel Kuiper

Stockbeelden: erhui1979/iStock (pagina 1, 14, 17); sabinevanerp/Pixabay (pagina 4); Skitterphoto/Pixabay (pagina 5 boven) RelaxFoto.de/iStock (pagina 6-7); patrikslechtsa/Pixabay (pagina 24); Chris Mainland/Lightstock (pagina 33)

Barst

De predikant in het nauw: is dat nou een probleem dat een apart themanummer rechtvaardigt? Een onduidelijk antwoord op deze vraag is – zoals vaker het geval bij kerkelijke zaken – niet zomaar te geven. In ieder geval is het gelukkig zo dat de meeste voorgangers in ‘onze’ kerken met vreugde en zegen hun werk doen, samen met kerkenraden, kerkelijk werkers en gemeenteleden. En toch liegt het aantal conflicten met of rond een predikant er niet om. Ter illustratie: in zowel de NGK als de GKv hebben van de zeg honderd voorgangers vijftien predikanten in evenzoveel jaren te maken met een conflict over hun functioneren. En wat dan nog niet in deze kale cijfers meekomt, is de impact die elke conflictsituatie heeft op alle betrokkenen: de predikant, zijn gezin, de leden van de kerkenraad, de gemeente.

Vandaar dus deze *OnderWeg*. Om te laten zien dat het probleem voorkomt, en hoe. Om iets te vertellen over de complexiteit van het ontstaan ervan. Daarin speelt, zoals uit enkele bijdragen in deze editie nadrukkelijk blijkt, echt niet alleen de predikant een rol, maar net zo goed wij allemaal. Gewoon, omdat we zijn wie we zijn. En ten laatste wil deze *OnderWeg* informeren over adequate oplossingen waaraan, gelukkig, op diverse manieren en plekken gewerkt wordt.

>> ‘Gewoon, omdat we zijn wie we zijn.’ <<

Ik ben een fan van de oude zanger Leonard Cohen. In een liedje van hem staan deze twee zinnen: ‘*There is a crack in everything. That’s how the light gets in.*’ De feitelijke juistheid van de eerste zin, dat in zo veel dingen in het menselijke bestaan een barst zit, proef en voel ik bijna dagelijks in de wereld om mij heen. Gelukkig merk ik soms ook dat (hemels) licht mensen in barstige situaties raakt, troost, bevoedigt, kracht geeft. Ik hoop dat ditzelfde licht erin slaagt

om door relaties binnen gemeenten waarin sprake was of is van scheuren heen te glippen. Zodat ruimte ontstaat voor heling, vergeving, een nieuw begin.

Leendert de Jong,
hoofdredacteur *OnderWeg*

Zomercursus Waardhuizen: Gods hartelijke liefde

De zomer is de periode om uit te gaan en leuke dingen te doen. Dat hoort er zeker ook bij voor de deelnemers aan de zomercursus in de GKv Waardhuizen. Omdat de cursus gaat over Dordrecht en de betekenis van die stad voor de kerk(geschiedenis), gaan ze aan het eind van de cursus met elkaar naar Dordt. Dan denk je al snel aan de Synode van Dordrecht die dit jaar 400 jaar geleden werd gehouden en die van

grote betekenis is geweest voor de kerken. Niet alleen door de Statenbijbel of door het besluit over de betekenis van de zondag, maar vooral door de Dordtse Leerregels, 'een wat stoffige titel voor een belijdenisgeschrift dat gaat over de levende vraag: hoe kan ik altijd zeker zijn van Gods liefde? Dat gaat over de liefde van Gods hart!', aldus organisatoren ds. Harry Wendt en ds. Gijs Zomer.

Aandacht voor eenzaamheid

Volgens het bevestigingsformulier voor diakenen in de GKv mag eenzaamheid binnen de gemeente van Christus niet vóórkomen. Maar woorden lopen soms voor op de kerkelijke praktijk. De GKv Driesum wil daar op een praktische manier iets aan doen. Bij de avondmaalsviering was er niet alleen een schaal met brood, maar ook een schaal met briefjes met daarop de namen van mensen die volgens de wijkzusters wel wat bezoek kunnen gebruiken. Iedereen kon een briefje van de schaal nemen en daarna uiteraard bij de genoemde mensen op bezoek gaan. De overgebleven briefjes, eventueel aangevuld met nieuwe namen, komen aan de beurt bij de volgende avondmaalsviering.

In Dalfsen wordt ook gekeken naar eenzaamheid buiten de eigen kerkelijke gemeente. Rond het GKv-kerkgebouw wonen nogal wat ouderen en onder hen komt relatief veel eenzaamheid voor. Daarom willen de twee GKv-gemeenten in Dalfsen iets organiseren voor deze ouderen en alleenstaanden. Daarbij wordt ook rekening gehouden met wat er elders in het dorp al gebeurt. De NGK Dalfsen bijvoorbeeld organiseert regelmatig maaltijden. Maar door de week zijn er niet zo veel plekken in het dorp waar mensen met elkaar in ge-

Rond het GKv-kerkgebouw in Dalfsen wonen nogal wat ouderen en onder hen komt relatief veel eenzaamheid voor. De twee GKv-gemeenten gaan daarom een buurtkamer organiseren voor ouderen en alleenstaanden.

sprek kunnen gaan. Het idee van de GKv-diaconieën is daarom dat ze – uiteraard in overleg met de mensen voor wie het bestemd is – een buurtkamer gaan inrichten. 'Dat past helemaal bij de gemeentevisie van Dalfsen-Oost en -West: hart voor de wereld hebben, het goede voor ons dorp zoeken. Het gaat dan met name om de

kwetsbaren rondom ons. Wat proef je van het Koninkrijk in een buurtkamer van de kerk? Het gaat dan om aandacht, om tijd voor de ander, om ontmoetingen, om gesprekken, een plek bieden waar ze elkaar en kerkleden kunnen ontmoeten.' Het is de bedoeling dat de buurtkamer na de zomervakantie van start gaat.

Kerken op reis

Sommige kerken en kerkleden gaan binnenkort op reis. Niet voor vakantie, maar om kerken en christenen in andere landen te ontmoeten en elkaar te bemoedigen. De (letterlijk) meest vergaande plannen zijn er in de NGK Oostzaan. Daar wordt nagedacht over een reis naar het zendingsgebied in Madadeni, Zuid-Afrika: 'Beleef de kerkdienst mee, ga op bezoek bij de gemeenteleden thuis, ga samen met hen eten.'

Andere kerken blijven in Europa. Vanuit de NGK Dalfsen is er een bezoek gebracht aan de partnergemeente in Székes (Roemenië). Daar werd onder andere de kerkdienst bezocht, die gehouden werd in een mul-

tifunctioneel centrum dat mede tot stand gekomen is door steun vanuit de NGK Dalfsen. Uitgangspunt bij de contacten is: 'Wat kunnen wij in Dalfsen en Székes van elkaar leren en wat kunnen we doen om elkaar te bemoedigen om vol te houden, samen op weg naar hetzelfde doel.'

Janika van Dis en ds. Marten de Vries van de Martyriakerk (GKv) te Bedum waren onlangs in Tirana. Ze waren daar in het kader van de opbouw van de partnerschapsrelatie tussen de Eklesia Yzberisht, een jonge Albanese kerkplanting, en de Martyriakerk. Ze waren er samen met een groepje Hardenbergers die er een incidenteel bezoek brachten. Eind juli gaat De Vries met een groep jongeren van de Martyriakerk opnieuw naar Albanië om daar te helpen bij een outreachprogramma.

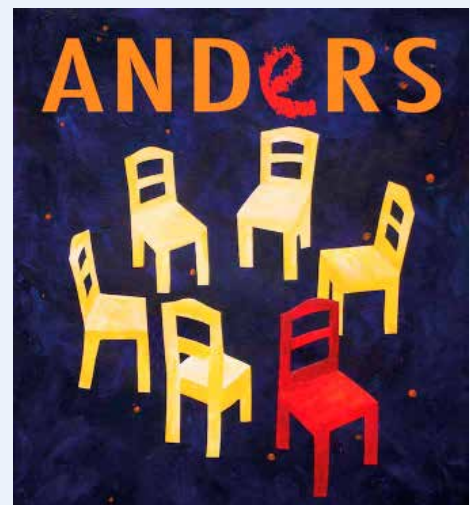
Vanuit de GKv-gemeenten van Ede-Noord en Ede-Zuid gaan mensen naar Oekraïne. 'Het doel van de reis is vooral het onderhouden van een vriendschappelijke band met de gemeentes in Stepan en Rivne. En dit werkt over en weer. De mensen uit Oekraïne komen ook in Nederland en onderhouden hier de contacten.' De reis staat in het kader van de ondersteuning van de Oekraïne-zending, maar ook van The Right Way, een Oekraïens rehabilitatiecentrum voor alcohol- en drugsverslaafden dat nu in opbouw is.

Omgekeerd werkt het ook. De GKv Hardenberg-Baalder krijgt dit jaar bezoek van een groep kerkleden uit Roemenië, vooral jongeren.

En de Martyriakerk krijgt een tegenbezoek. Eind augustus komt (voor de tweede maal) een tiental vooral jonge Albanese naar Bedum om kennis te maken met Groningse gemeenteleden. Ze worden onder meer ingeschakeld bij de Doe Mee(r) Met Martyriaweek: een plaatselijk evangelisatieproject, bedoeld om contact te leggen met dorpsgenoten.

En verder

- De kleuters van Rijnwaarde (NGK Leidsche Rijn) gingen schatgraven in de Bijbel. Schatgraven, dat is toch iets voor piraten? Daarom mochten de kinderen ook als piraten verkleed komen. Er werden piratenspelletjes gedaan en ze maakten een werkje over de geschiedenis van het dienstmeisje van Naäman.
- Niet alleen de 3G-kerk van Deventer gebruikt theater om mensen te bereiken (zie Praktijklokaal in nummer 12). Dat gebeurt al jaren in de NGK Houten. Theater Lichtboog, onder leiding van Natasja Visser, voormalig hoofd drama bij de EO, brengt in juli twee voorstellingen over het leven met autisme. Over de voorstelling 'Anders': 'Drie moeders van autisten vertellen hun verhaal. Confronterend en pijnlijk soms, maar ook ontroerend en ontwapenend.' Zie www.theaterlichtboog.nl.
- In de GKv Schildwolde gaan vier Samenleesbijbels rond. Mensen mogen ze een week in huis hebben en krijgen daarbij een schrift om aantekeningen te maken. In ieder geval ds. Kees van Dusseldorp heeft daar baat bij. Het is een grote gemeente: het duurt vier jaar voordat iedereen aan de beurt is geweest.

De predikant: van kostenpost naar krediet

Predikanten zijn vreemde eenden. Geen werknemer, geen werkgever. Niet de baas, ook niet het slaafje. Vrij in het ambt, en toch altijd bezig. Leon van den Broeke zet hun positie in perspectief. Waardoor ontstaan problemen en wat is daaraan te doen?

tekst **Leon van den Broeke**

Of ik wel wist wat ik kostte? Een ouderling belde me vaak vroeg in de ochtend om te zien of ik al wakker was. Volgens hem sliepen predikanten altijd uit. Hij bedoelde het niet verkeerd, maar als jonge predikant, net nieuw in de gemeente, voelde het toch ongemakkelijk. Na de zoveelste keer moest het hoge woord er maar eens uit. 'Ja, ik ben al een paar uur aan het werk, en jij?' En: 'Ja, ik weet wat ik kost, maar weet je ook wat ik opbreng?' Het werd stil. Hij heeft die vraag nooit meer gesteld en onze toch al goede verhouding werd uitstekend, om nog maar te zwijgen van het forse legaat dat binnenkwam net voordat ik afscheid nam van de gemeente.

De positie van de predikant is een te complex en veelomvattend onderwerp om kort te kunnen behandelen, maar deze casus laat iets zien van de beeldvorming over predikanten. Hun (rechts)positie kan alleen worden beschouwd in de context van kerk en samenleving, en dan specifiek vanuit vragen als welke post de predikant bemenst, hoe hij dat doet en hoe kerkenraadsleden en gemeenteleden dat beoordelen. Dat is een proces tussen generaties – iets wat gemakkelijk wordt vergeten. Oudere gemeenteleden die bijvoorbeeld de Vrijmaking van 1944 of de kerkscheuring van 1967 hebben meegeemaakt, hebben andere opvattingen over en verwachtingen van de predikant dan

jongere gemeenteleden. Gemeenteleden zijn kritischer en mondigter geworden. Zelf worden ze in hun werk professioneel beoordeeld en hebben ze te maken met een verantwoordingscultuur. Als dat in de kerk niet het geval is, is dat voor hen onbegrijpelijk. De toegenomen mondigheid is winst. De predikant mag dan een bijzondere post bemensen, hij staat niet meer op een voetstuk. Het heeft echter ook een keerzijde. Als de predikant karrenvrachten negatieve feedback krijgt, werkt dat geestdodend. De predikant is weliswaar een kostenpost, maar hij is geen postbode of loopjongen van de kerkenraad of de gemeente. Als zij onhandig met

Gemeenteleden kunnen met onbegrip naar de in hun ogen comfortabele positie van predikanten kijken. Maar strookt hun beeld met de werkelijkheid?

de predikant communiceren, kan hij dat ervaren als geschonden vertrouwen. Dit geldt zeker als opmerkingen worden geuit in de trant van: 'Weet je wel dat wij je salaris betalen?!'

Alibi

Predikanten worden snel als kostenpost gezien. Aanleiding is soms dat de kerk krimpt of dat de predikant onhandig opereert, maar zelfs als een predikant geliefd is, kan hem een (financieel) schuldgevoel worden aangepraat. Dat is niet alleen in Nederland zo. Andreas Kalmt, voorzitter van het Verband evangelischer Pfarrerrinnen und Pfarrer in Deutschland, klaagde onlangs dat predikanten steeds meer als

kostenpost worden gezien. In de gereformeerde traditie hebben predikanten doorgaans geen werkgever en zijn ze evenmin werknemer. Maar waar de predikant zich eeuwenlang theologisch kon beroepen op de vrijheid van het ambt, komt hij daar in deze tijd niet zonder meer mee weg. Ja, er is actieve rust nodig om Gods Woord te bestuderen en vanuit die bron te handelen. En ja, de kerk mag een contrastcultuur vormen tegenover de veeleisende 24/7-samenleving. Maar de predikant mag de vrijheid van het ambt niet als alibi gebruiken om zijn eigen gang te gaan. *Walk the talk*: doe wat je preekt! Dat is wat gemeenteleden van de predikant verwachten. Een open

en communicatieve houding, die een expressie is van het evangelie. De predikant hoeft geen heilige te zijn en mag zelfs falen. Als hij daarvoor op authentieke wijze durft uit te komen, kan dat de geloofsgemeenschap sterker maken.

Vuur

Vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw trokken gemeentepredikanten naar scholen, tehuizen en gevangnissen zonder de ballast van het parochiale en pastorale leven. Op een bepaalde manier zijn deze 'extern' werkende predikanten bevoorrecht boven hun collega's, die soms vast lijken te zitten in pastorie en gemeente. Sommige gemeentepredikanten wachten

>>

op een beroep van elders, maar krijgen dit niet. Sommigen hebben te dealen met kritiek en wat ze ook doen om daaraan tegemoet te komen, de kritische opmerkingen blijven. De doorstroming van predikanten wordt ondertussen verminderd door de baan van de partner, de school of de studie van de kinderen en de eigen woning. Gemeente en predikant lijken tot elkaar veroordeeld.

Zelfs daar waar het goed gaat, is er de valkuil dat de predikant op zijn post blijft,

maar niet langer trouw, en intern vlucht. Het heilige vuur is gedoofd, de predikant neemt afstand en doet z'n rondjes rond de kerk, tot het emeritaat. De trouw aan de plaats waar je gesteld bent, de gemeenschap van de gemeente en je roeping – in het kort de *stabilitas*, standvastigheid – wordt soms zwaar beproefd. Gemeenteleden lijden op hun beurt soms ook aan hun werk: geen vast contract, werkdruk, misgelopen promotie, faillissement, baanloosheid. Ze kunnen daardoor met onbegrip naar de in hun ogen comfortabele positie van predikanten kijken: vakanties, vrije zondagen, salaris, groot huis, weinig transparantie over gewerkte uren, niet openstaan voor feedback. De belangrijke vraag is: hoe kunnen zij het predikantschap mede vormgeven en voorkomen dat ze hun persoonlijke en professionele frustraties projecteren op de predikant?

Meetorsen

Praten over problemen in de kerk kan ertoe leiden dat de kerk wordt geproblematiseerd. Veel predikanten genieten van het werk, zijn trots op hun kerk en hebben een goede band met de kerkenraad en de gemeente. Ze gaan met vreugde de weg van de navolging van Jezus Christus. Natuurlijk, bij iedereen botst en schuurt het, maar toch.

Ik heb ook bewondering voor hen die voortploeteren ondanks alles wat tegen zit en in de verste verte niet lijkt op de kerk zoals God die bedoeld heeft. Aankomende en jonge predikanten tonen een verfrissende onbevangenheid, flexibiliteit en geloof. Ze zijn opgegroeid met het besef dat de kerk in de marge verkeert. Sommigen stellen eerlijk dat ze er niet aan moeten denken om te werken in de kerk van vijftig jaar geleden. Ze gaan rechtspositioneel een onzekere toekomst tegemoet: krijg ik wel een beroep, zijn er straks nog wel fulltime posities en waar moet ik wonen? Ze wagen het met God en met mensen, zelfs als dat carrièretech-

nisch niet strategisch is.

Ondanks die hoopgevende ontwikkelingen kunnen we er niet omheen dat zich frequent problemen voordoen. Misschien zijn we juist wel te intensief en te verantwoordelijk met de kerk bezig. Predikanten menen dat ze de kerk van

>> 'Gemeente en predikant lijken tot elkaar veroordeeld' <<

alle tijden en alle plaatsen op hun nek moeten meetorsen, ambtsdragers proberen het iedereen krampachtig naar de zin te maken en gemeenteleden menen dat zij de kerk van hun (voor)ouders moeten bewaken. Emotionele reacties, manipulaties in vrome bewoordingen en ondoordachte e-mails maken onderdeel uit van (potentiële) conflicten. Maar het geloof belijden begint niet met 'ik vind', maar met 'ik geloof'.

Een kerkelijk conflict heeft doorgaans ernstige gevolgen, maar kan ook huiswerk vormen voor alle partijen om te groeien. De kerk is een werkplaats in geloven. Conflicten over de pastorie, het traktement of de werk(ver)houding die niet tot een oplossing geraken, ontwrichten predikanten, hun eventuele partners en gezinnen, soms ook hen die proberen het conflict te begeleiden en niet in de laatste plaats de kerk van Christus. Meer dan vroeger zijn conflicten niet zozeer van confessionele als wel van communicatieve aard. Het predikantschap is nog steeds belangrijk, maar dan wel, zoals de Duitse theoloog Heinrich Bedford-Strohm in 2016 zei, 'goed, graag en in goede gezondheid'.

Levensregel

De vrijheid van het ambt is vaak ongrijpbaar voor niet-predikanten. Het gebrek aan transparantie over gewerkte uren,

Leestips

- Liuwe H. Westra e.a., *Preekijgers pastores pioniers. Predikantschap in de 21ste eeuw*, Zoetermeer (Boekencentrum), 2018.
- Heinrich Bedford-Strohm, 'Goed, graag en in goede gezondheid. Het predikantschap in kerk en samenleving', in: *Predikant & samenleving*, jaargang 95, nummer 1, februari 2018.
- Leon van den Broeke, 'Stabiël leiderschap in tijden van transitie en turbulentie', in: *Tussenruimte. Religieus leiderschap in het publieke domein*, jaargang 2017, nummer 2.
- Hans Schaeffer, 'Een theologische opleiding voor de praktijk', in: Gerard den Hertog e.a., *Kerk op een kruispunt. Kerken, werkers in de kerk en hun opleiding in de 21e eeuw*, Amsterdam (Buijten & Schipperheijn), 2013.
- E.H. Friedman, *Van geslacht op geslacht. Gezinsprocessen in kerk en synagoge*, Gorinchem (Ekklesia), 1999.
- goo.gl/89HGDQ
Rapport van de Commissie Predikantsprofiel binnen de NGK, 2010.
- goo.gl/wViN9U
'Met vreugde en zegen', bundel van inleidingen van een GKv/NGK/CGK-congres over de positie van de predikant, dat in april georganiseerd werd.

>> 'Krijg ik wel een beroep, zijn er straks nog wel fulltime posities en waar moet ik wonen?' <<

taken en vrije tijd wordt als lastig ervaren. De predikant is geen werknemer van de kerkenraad, maar hij is evenmin werkgever, laat staan directeur van de firma De Heer & Zoon. De vrijheid van het ambt heeft oude theologische papieren, maar de valkuilen van vrijbuitelij, een overdreven taakopvatting of gebrek aan solidariteit en collegialiteit liggen bijkans onder de sandalen van de uitgezondenen. Naast *stabilitas* is *humilitas* (nederigheid) eigen aan de weg van de navolging. *Humilitas* is afgeleid van het Latijnse woord *humus*, dat aarde, bodem of grond betekent. Het betekent dat iemand met de aarde gelijk is. Het is geen slaafse nederigheid, maar een leven vanuit Christus, die het Gode gelijk zijn niet als een roof heeft geacht, zoals de Christuspsalm uit Filippienzen 2 het verwoordt. De levensregel van Benedictus van Nursia bevat twaalf stappen van nederigheid. Een geestelijk leider overschreeuwt zichzelf bijvoorbeeld niet en kijkt niet neer op een ander. Reflecteren op het eigen functioneren mag van predikanten worden verwacht. Ook van kerkenraadsleden mag gevraagd worden om oprecht het werk van predikanten te beoordelen, maar dan vanuit het besef dat ook zijzelf openstaan voor feedback. Ook voor hen en voor gemeentelieden geldt de oproep tot *humilitas*. Zelfs met een goede rechtspositie is de predikant kwetsbaar. Het predikantschap is een 'zijnsberoep'. Veel werk is onzichtbaar. Hij werkt niet alleen in de gemeente, maar woont er ook. Problemen hebben hun weerslag op andere pastoriebewoners.

Sacraal

Het hart van predikanten gaat doorgaans

niet sneller kloppen als het gaat om de kerkorganisatie. Ze laten het beleid over aan kerkelijke functionarissen en aan die predikanten die er wel affiniteit mee hebben, maar soms zodanig dat het van weinig geloof getuigt.

De Amerikaanse managementwetenschappers Robert Blake en Jane S. Mouton ontwikkelden een leiderschapsmodel. Aan het ene uiterste staat een leider die te veel gericht is op de persoon, aan het andere uiterste een leider die te veel gericht is op de zaak. In de kerk zijn veel predikanten gericht op de gemeenteleden en veel kerkenraadsleden en kerkelijke functionarissen gericht op de kerkorganisatie. Het kan anders: het sacrale wordt dan enigszins met nuchterheid en relativeringsvermogen beschouwd en het zakelijke wordt op sacrale wijze behandeld.

Door onderscheid te maken tussen het geestelijke en het organisatorische leven, ontstaan niet zelden problemen. Predikanten voelen zich nogal eens onheus bejegend door hun kerk en kerkelijke functionarissen vinden dat de predikanten doorgaans weinig zakelijk zijn. Kerk en predikant doen er goed aan om de persoon en de zaak bij elkaar te houden. Een verstandig rentmeester berekent niet alleen de kosten, maar ook de opbrengsten. Dat sluit de vraag in waartoe de kerk op aarde is, waarom zij predikanten nodig heeft, wat daarvoor nodig is en wat dat onzakelijk gezegd 'oplevert', in de zin van Bijbels zaaien en daarmee investeren in Gods goede oogst.

Huiswerk

Predikanten zullen in de toekomst nodig blijven, maar wellicht anders. Globalisering, digitale revolutie, migra-

tiestromen en klimaatverandering stellen indringende vragen aan de huidige geloofsgemeenschappen. Er worden veel vaardigheden, flexibiliteit en offers van predikanten gevraagd nu er meer parttime predikantsplaatsen en pioniersplekken komen. Tegelijk leven er nog tal van (onuitgesproken) traditionele verwachtingspatronen.

De predikant mag zich er best van bewust zijn dat hij wat kost. Tegelijk mag hij ook helder maken wat de meerwaarde van zijn werk is en wat dat voor kerk en samenleving oplevert. Dat is ook huiswerk voor kerken. Ze hebben met goede redenen de predikant beroepen en vertrouwen geschonken.

Een ander woord voor vertrouwen geven is krediet geven. Dat is afgeleid van het Latijnse werkwoord *credere*: vertrouwen of geloven. Vandaar ons credo: ik geloof. Geloven vergt ook offers en flexibiliteit van de kerk. Inzicht in (non)communicatie en conflictologie is essentieel, net als collegiale samenwerking van gemeenten en predikanten, uiteraard samen met alle theologische vaardigheden. De kerk heeft stabiele en spirituele leiders nodig, mannen en vrouwen Gods die zich ondanks het lijden aan de kerk laten uitzenden.

Tegelijk mag niet vergeten worden dat veel kerkenraadsleden en gemeentelieden positief ingesteld zijn, zelfs als dat niet meteen duidelijk is. Een gemeentelid dat steeds mopperde over de hoge kosten van de kerk en nogal negatief overkwam, vertelde me toen ik haar opzocht dat ze elke dag voor mij als predikant bad. Die dag telde ik mijn winst uit: van kostenpost naar krediet!

Leon van den Broeke was gemeentepredikant en werkt nu als docent aan de Vrije Universiteit Amsterdam en de TU Kampen. Hij is daarnaast voorzitter van het Centrum voor Religie en Recht, directeur van het Deddens Kerkrecht Centrum, consultant en conflictbemiddelaar.

Coach Marieke Jellema over conflicten

‘Verandering van perspectief brengt mensen tot bloei’

Strijden om de waarheid is niet wat conflicten in gemeenten oplost, vindt Marieke Jellema, coach, organisatiedeskundige en eerder voorzitter van de Commissie Predikantsprofiel binnen de NGK. Volgens Jellema zijn predikanten, kerkenraden en gemeenten veel meer gebaat bij een verandering van perspectief. ‘Het gaat om de strijd om het hart.’

tekst **Leendert de Jong** beeld **Mariëlle van Delft**, **JELL** fotografie **Noordwijk**

De titel van deze *OnderWeg* is: de predikant in het nauw. Jij bent coach. Herken je dit?

‘Ja. Maar ik zeg er meteen iets bij. Als je alleen over de vervelende uitzonderingen rapporteert, schets je een beeld dat gebaseerd is op uitzonderingen. Dat levert vervreemding op. Ik geef een voorbeeld. Een hedendaagse filosoof typeert nieuws als “een aaneenschakeling van nare bijzonderheden”. Daardoor is het alsof we in een onveilige wereld leven. Dat strookt niet met het beeld dat jij en ik hebben van de plek waar we wonen. Als beeld en realiteit niet met elkaar kloppen, ontstaat er verwarring bij mensen. Zoiets kan zich ook voordoen in de kerk, als je vooral schrijft over uitzonderingen. Die vervreemding wil je niet. Ik denk dat het een verantwoordelijkheid van de media in de kerken is om ook te schrijven over de kerk als plaats van bemoediging en zingeving.’

Wat houdt dit concreet in?

‘Dat God zijn pad met mensen gaat, met jou, met mij. Als wij zijn aangezicht zoeken, gaat Hij met ons mee. Houd je dat voor ogen, dan praat je op een andere manier over de problemen die er zijn.’

Die problemen zijn er als het gaat om de verhouding predikant - gemeente - kerkenraad. Hoe ga jij daarmee om?

‘Wie naar een probleem kijkt, doet dit altijd vanuit een eigen perspectief. Vanuit datzelfde perspectief werk je aan een oplossing. In de problematiek die jij bedoelt, denkt iemand die deskundig is in personeelswerk in termen van “profiel”. Een theoloog denkt in termen van “ambt”. Ergens zijn beide lijnen, of een combinatie, belangrijk en waar. Toch helpen ze maar voor een deel en niet op een dieperliggend niveau.’

>> 'Er is veel pijn. Er is ook vaak boosheid' <<

En dat is?

'Als coach werk ik vanuit een systemisch perspectief. Dat betekent dat een vraag van een predikant tot stand komt doordat hij functioneert in een context: gemeente, kerkenraad, landelijke kerk. In die context doet een predikant iets en reageert hij. Anderen in diezelfde context doen hetzelfde. Zomaar ontwikkelt zich een reactiepatroon waarin negatieve dingen elkaar opvolgen, als een soort kettingreactie. De uitkomst is vaak dat iedereen elkaar in een houdgreep houdt.'

Dus ga jij als coach, samen met betrokkenen, op zoek naar die context, dat perspectief?

Marieke Jellema: 'Ik probeer mensen een ander perspectief te bieden en vanuit dat perspectief naar een oplossing te zoeken.'

'Ja. Er zijn bijvoorbeeld kerken waarin het adagium geldt: het Woord moet het doen. Het kan zijn, en daar zijn voorbeelden van, dat een predikant hierdoor minder let op de eigen presentatie of op een gedegen voorbereiding van een preek. Als je dan te maken hebt met een publiek dat kritisch luistert en op presentatie let, ontstaat er een probleem.

Een ander voorbeeld: een predikant die niet graag themagericht preekt. Dat leverde in een gemeente problemen op. Als coach zoek ik dan naar het onderliggende perspectief, bijvoorbeeld bij de predikant: waarom wil hij dit niet? Het bleek dat hij dit uit overtuiging deed. Hij wilde niet het risico lopen dat hij zich alleen bezighield met hapklare Bijbelgedeelten. Hij wilde niet selectief met de Bijbel omgaan. Nog een laagje dieper was er zijn angst om mee te gaan met de tijdgeest.'

En wat was de context aan de kant van de kerkenraad, de gemeente?

'Daarin waren mensen actief die de hele week tegen allerlei verschillende dingen aanlopen. Voor hen, een kritisch publiek, was het belangrijk om voor al die situaties leerstof vanuit de Bijbel aangereikt te krijgen.'

Nu klinkt het voorgaande redelijk onderkoeld. Ik neem aan dat de processen die je beschrijft met moeite en pijn gepaard gaan.

'Ja, er is veel pijn. Er is ook vaak boosheid. Bij een kerkenraad die niet snapt dat een predikant geen of minder aandacht heeft voor hoe hij overkomt. Bij een predikant die boos is over het volgens hem te grote accent op zijn voordracht. Soms komt het dan zo ver dat het gevoel

>>

Marieke Jellema: 'Als wij zijn aangezicht zoeken, gaat Hij met ons mee. Houd dat voor ogen.'

ontstaat: we moeten uit elkaar.'

Wat is jouw rol als coach hierin?

'Niet primair bemiddelen. Dat geeft snel een oplossing die aan de buitenkant blijft. Ik probeer mensen een ander perspectief te bieden en vanuit dat perspectief naar een oplossing te zoeken.'

Je gaf voorbeelden van een context die meespeelt. Zijn er andere die je tegenkomt?

'Ik overzie niet het geheel, ik spreek over wat ik zie en hoor. Wat mij opvalt, is dat er verschillen zijn per kerk. Waar ik bijvoorbeeld in de GkV mee te maken krijg, zijn predikanten die niet meer precies dezelfde overtuiging hebben als de "kerkelijke papieren". Zij kiezen in preken of andere uitingen dan net andere woorden. Vaak is een groot deel van de hoorders daar blij mee. Maar een klein deel blijft zo'n predikant bevragen. Zoiets levert de predikant een innerlijk conflict op: wat mag, wat kan ik nog zeggen op de preekstoel? Zo'n conflict is er ook bij de verontrusten, die een bepaald recht van spreken hebben: er is wat in het geding. Alleen voeren zij, juist omdat dit hen raakt, de strijd vaak hard. Zoiets wordt snel een gevecht dat je over en weer niet kunt winnen.'

En hier staat een kerkenraad soms tussenin.

'Ja. Er zijn kerkenraden die het onderling eens zijn. Dan kun je handelen, dat is fijn. Er zijn ook kerkenraden die zelf verdeeld zijn. Dat is heftig. Dan wordt het al gauw een machtsspel waarin andere zaken ingebracht worden: de preek is niet fijn, zijn stijl werkt niet. Terwijl het onderliggende punt blijft liggen!'

>> 'Het wordt al gauw een machtsspel waarin andere zaken ingebracht worden'<<

Het blijft verdrietig, en gek. Want allemaal kennen we de tijdgeest, met die stevige plek voor: ik vind... We kennen tools om contact te maken, te luisteren. En toch gaat het in een kerk soms mis.

'Dat is zo. Ik denk dat hierin twee dingen belangrijk zijn. Allereerst: in de gereformeerde kerken zit vanuit het verre verleden van de verlichting een rationele inslag. Er staat één waarheidsopvatting centraal: zo is het en niet anders. Ik denk weleens dat de kerken in hun strijd voor de waarheid voorbijgegaan zijn aan de Bijbelse boodschap, waarin de focus ligt op het hart: het gaat om de strijd om het hart.

In de tweede plaats: te vaak wordt in conflicten het dieperliggende perspectief waarover ik sprak niet gezien of onderkend. Dan gaat het zomaar hard tegen hard. En de legitimering daarvan is dat je de kerk probeert te redden of wilt staan voor de Bijbel.'

Welke relativering past hier volgens jou?

'Zelf heb ik veel aan het volgende, over het werkwoord zijn. In "1 plus 1 is 2" staat de vervoeging van zijn voor een feit: het is waar. In de naam die God zichzelf geeft, gaat het niet over een feit, maar over zijn wezen, zijn essentie: "Ik ben die Ik ben." Dit kun je ook toepassen op de typering die Jezus van zichzelf geeft: "Ik ben de weg, de waarheid en het leven." Als je waarheid niet primair opvat als conclusie, maar als essentie – dit ben Ik, Ik doe het jou vóór, word mijn leerling, Ik laat je het leven zien – dan zit daarin eigenlijk alles besloten en is een "strijd voor de waarheid" niet nodig.'

Wat blijft jou uit je werk als coach in kerken het meeste bij?

'Dat door verandering van perspectief mensen tot bloei komen. Ik heb dat meegemaakt. Dat vind ik prachtig.'

Wat heeft jou in dit bezig zijn pijn gedaan?

'Als mensen de waarheid claimen en op grond daarvan gaan handelen. Daarmee wordt te vaak voorbijgegaan aan wat God ten diepste wil.

Leendert de Jong is hoofdredacteur van *OnderWeg*.

Nieuws

Kanselruil tussen GKv en NGK in Bunschoten-Spakenburg

De kerkenraden van de vijf GKv-gemeenten in Bunschoten-Spakenburg en Eemdijk en de NGK Bunschoten-Spakenburg hebben besloten tot kanselruil tussen de predikanten. De eerste kanselruil is op 15 juli, als ds. Reinier Kramer (GKv) voorgaat in de Westerkerk (NGK) en ds. Jan Winter (NGK) in de Maranathakerk (GKv). In 1969 kwam het tot een kerkscheuring in Bunschoten-Spakenburg, die diepe sporen trok in de gemeente en waarbij ds. W. van der Lingen werd geschorst. De kanselruil is een uitvloeisel van de wederzijdse erkenning als kerken van Jezus Christus eind 2015.

CRC-synode worstelt met eenheid rond vrouw in ambt

De synode van de Christian Reformed Church in Noord-Amerika, zusterkerk van de NGK, ging in juni akkoord met de verhuizing van Peace CRC in Menno, South Dakota, die tegen vrouwelijke ambtsdragers is, van een classis die vrouwelijke afgevaardigden aanvaardt naar een classis die vrouwelijke afgevaardigden weigert. Dat gebeurde eerder met vijf andere gemeenten. Omgekeerd stemde de synode ook in met de verhuizing van een gemeente met vrouwelijke ambtsdragers, Hope CRC in Indianapolis, van een classis die geen vrouwelijke afgevaardigden toelaat naar een classis die wel vrouwelijke afgevaardigden aanvaardt. In 1993 stelde de CRC-synode de ambten open voor vrouwen, maar gemeenten en classes zijn vrij daarin hun eigen keuze te maken. Op de synode bestond veel aarzeling over deze verhuizingen van de ene naar de andere classis. 'Wat doet dit met de eenheid binnen de kerk?' vroeg een afgevaardigde. Maar de synodemeerderheid vond de nadrukkelijke wens van de betreffende gemeenten zwaar wegen.

Komen en gaan

Afscheid van de GKv Nijkerk-West: M.C.J. Blok wegens vertrek naar Zambia, waar hij en zijn vrouw via Kerk in Actie (PKN) gaan werken als docent theologie aan de Justo Mwale University in Lusaka; van de GKv Bergentheim: J. Zwart wegens emeritaat. Hij diende de gemeente sinds 1999, daarvoor was hij vanaf 1986 verbonden aan de GKv Winschoten.

Verbonden aan de NGK Wezep: C.J. van Rhijn (NGK Amstelveen); de GKv Kampen-Noord: G.J. Slotman (GKv Zwolle-West); de GKv Nieuwerkerk aan den IJssel: H.J. Lopers (GKv Hoogezand-Sappemeer); de GKv Pijnacker-Nootdorp: kandidaat M.A. van der Welle (Kampen).

Aangenomen naar de GKv Grootegast: T.K. van Eerden (GKv Zuidhorn); naar Zaamslag: P.A. Slager (GKv Middelstum in combinatie met Kantens).

Preekbevoegdheid ontvangen (NGK): A.E. Lorein, Kampen, anne.lorein@gmail.com; (GKv): E.R. de Braak, Kampen, eduarddebraak@gmail.com.

Beroepbaar (GKv): kandidaat J.M. de Jong, Utrecht, 06-14047638, jmarinusdejong@yahoo.com; kandidaat R. Elzinga (Kampen), 06-13973891, elzingard@live.nl.

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Esther de Hek (hoofdredacteur), Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Pieter Kleingeld, Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (eindredacteur), Maarten van Loon, Karel Smouter, Geranne Tamminga, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Ad de Boer, Eline de Boo, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Wim van der Schee, Joost Smit, Paul Smit, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

† Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, 033-750 67 87, redactie@onderwegonline.nl.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPAbonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement: € 48,50 (studenten € 24,25,- / Europa € 85,- / buiten Europa € 115,-).

Halfjaarabonnement € 26,75.

Abonnement OnderWegOnline: € 37,50.

Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Bernard Bos, Marga van Gent-Petter, Aad Lootens, Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.

Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Creatie, web & print. Postbus 86, 8090 AB Wezep, 038-376 33 90, fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Terugblikken op losmakingen

In de modder

In een nummer over de moeiten van het predikantsambt mag de stem van de gemeenten niet ontbreken. Twee mannen die de pijn rond een losmaking vanuit de gemeente en de kerkenraad hebben beleefd, kijken terug.

tekst **Karel Smouter**

‘Je houdt elkaar op een lastige manier vast’

Als je met Arko spreekt over het proces van de losmaking van zijn predikant, merk je grote betrokkenheid. Geen wonder, want hij heeft het allemaal van dichtbij zien gebeuren. Arko was er zelf bij, ook toen er beslist moest worden. En dat heeft hem geraakt.

Arko, hoe lang heeft het allemaal geduurd?

‘Vanaf het moment dat we hebben uitgesproken dat het zo niet langer kon, duurde het nog een jaar of drie, vier. Tegelijk is het natuurlijk nog niet over. Nu is het voor alle betrokkenen zaak om weer vooruit te kijken. Onze predikant heeft te horen gekregen dat hij naar wat anders moet gaan kijken. Dat heeft hij ook gehoord in een traject met een loopbaanadvies. Ingrijpend, voor hem en zijn gezin. Ook voor de kerkelijke gemeente is het nu zaak om weer vooruit te kijken. En ook dat valt nog niet mee.’

Arko: ‘Voor de predikant en de kerkelijke gemeente is het zaak om weer vooruit te kijken. Dat valt nog niet mee.’

Als je probeert een beetje afstand te nemen, hoe kijk je dan naar 'het systeem'?

'In het huidige systeem houd je elkaar vaak op een lastige manier vast. Het kerkrechtelijke feit dat je voor het leven met elkaar verbonden bent, past helemaal niet meer in de beleving van de kerken. De arbeidsmarkt "buiten" is veel flexibeler.'

Welk advies heb je voor kerkenraden en predikanten?

'In één woord: begeleiden. En dat is voor allebei een hele kluit. Een predikant kan begeleiding ervaren als een gebrek aan vertrouwen. En een kerkenraad kan onkundig en onhandig zijn in het begeleiden van een predikant. Hij is immers de deskundige en de begeleiding komt van kerkenraadsleden, die toch vrijwilligers zijn.'

>> 'Ik hoor predikanten vragen: wat vinden jullie nu van mij?' <<

Wat is er toch gebeurd in kerk en samenleving dat het zo moeilijk is geworden?

'De rol van de predikanten is veranderd, en nog altijd aan het veranderen. Steunpunt Kerkenwerk benoemt dat met de vijf i's: individualisering, informalisering, informatisering, intensivering en internationalisering. Met informatisering wordt onder meer bedoeld dat iedereen veel meer toegang tot allerlei bronnen heeft. Met intensivering dat beleving en gevoel

veel zwaarder wegen dan vroeger. Zo zijn mensen heel anders naar de predikant gaan kijken. Die is van zijn voetstuk afgekomen. Als het vroeger misging, was dat rond de leer. Nu is het rond gevoel en beleving.

Ik hoor predikanten vragen: Wat vinden jullie nu van mij? Ben ik nog geschikt? Het lastige is dat zelfs die vraag niet meer werkt. Daarvoor is de gemeente, maar ook de kerkenraad, te divers. Het gaat niet lukken om het iedereen naar de zin te maken. Er zijn altijd wel mensen die je niet geschikt vinden. Het is zaak om samen prioriteiten te stellen, om hardop te formuleren waaraan je werkt, welke kant je opstuurt. En dat te blijven communiceren.'

Hoe vermijdt een kerk dat de negatieve toon van misschien een klein groepje schade veroorzaakt?

'Dat is echt een taak van de kerkenraad. Wat daarbij vreemd genoeg helpt, is dat er binnen de kerkenraad zelf vaak al verschillend over wordt gedacht. Als je onderkent dat die groepen en opinies er zijn, kun je vermijden dat dingen escaleren.

Als mensen aangeven ergens ontevreden over te zijn, leidt dat niet altijd tot verandering. Dat is logisch, want vaak weet je als kerkenraad en predikant dat de kritiek die aangedragen wordt niet breed wordt gedeeld. Dan is het belangrijk om niet mee te praten, maar open te zijn over de gemaakte keuzes.

Waar ook meer aandacht voor moet komen, is dat een predikant een soort specialist is. Ergens heeft hij een roeping voor gevoeld. Waarschijnlijk voor de verkondiging of het pastoraat. Zorg ervoor dat je hem daar inzet waar hij het best tot zijn recht komt, en wees daar duidelijk over naar de predikant en de gemeente.'

'Zorgvuldigheid en voortgang gaan slecht samen'

Toen Robert werd gevraagd om voorzitter van de kerkenraad te worden, moest hij wel even nadenken. Er waren binnen de gemeente al signalen over het functioneren van de predikant. Dat was hem als gemeentelid niet ontgaan, maar nu zou hij er volop bij betrokken raken en zou hij naar de gemeente toe het gezicht van de kerkenraad zijn. Uiteindelijk werd het een ja, omdat hij het verlaten voelde naar eer en geweten de situatie te begeleiden.

Hoe is het bij jullie gegaan?

'Het heeft allemaal lang geduurd. Gevoelsmatig nog veel langer dan de cijfers laten zien. Wat aan de losmaking zelf voorafging, heeft zeker zo'n tweeënhalve jaar geduurd. Eerst kwam er een kleine begeleidingscommissie. Later werd het breder getrokken en werd de kerkenraad er ook bij betrokken. Zo ontstond er een proces dat niemand wilde. En wat heeft dat veel losgemaakt! Allereerst natuurlijk bij de predikant en zijn gezin, waar – heel begrijpelijk – gevoelens van onveiligheid ontstonden. Maar de kerkenraadsleden en de gemeenteleden is het ook niet in de koude kleren gaan zitten. Loyaliteit, teleurstelling, onmacht en schuldgevoel: het speelde allemaal. Later werden er steeds meer begeleiders vanuit het kerkverband bij betrokken. Doel daarvan is natuurlijk zorgvuldigheid, en daar heeft het zeker aan bijgedragen. De keerzijde was vertraging. De langdurige onzekerheid heeft de gemeente veel gekost, omdat >>

Windmolen

Lezers die je blad betrokken en kritisch volgen moet je koesteren. Laat ze maar brieven schrijven en op sociale media vertellen wat hen roert of stoort aan de inhoud. Desondanks voelde ik enkele weken geleden een lichte jeuk bij een lezersreactie. Op de cover van ons themanummer over spiritueel bijtanken stond een oude, vuile bezinepomp. Daar had toch beter een foto van een duurzame windmolen kunnen staan, reageerde iemand. Een alternatieve covertekst voor het 'litertje spiritualiteit voor dorstige kerkgangers' had hij ook: 'Een duurzaam kWatt'je spiritualiteit voor een energievragende kerkganger'.

Maak je een heel nummer over de diepere roerselen van hart en ziel, gaat de respons over iets zakelijks als groene energie. Ik had het niet kunnen verzinnen, maar wellicht zette het me juist daarom aan het denken. Had deze creatieve lezer eigenlijk geen punt?

Voor een inkijkje in het antwoord neem ik u mee naar het *Reformatisch Dagblad* van begin vorige maand. Daarin constateerde de conservatieve denker Bart Jan Spruyt dat er onder (orthodox-) gereformeerde christenen een 'snel doorslaande belangstelling' is voor milieu en duurzaamheid. Er ontstaat een overfocus, schreef hij: 'Van kleine, minder belangrijke zaken maken ze een heikel punt, maar aan echt belangrijke zaken gaan ze voorbij.'

Evenwichtig en zonder vingerwijzen je verhaal neerzetten is lastig, bewijst ook Spruyts opinie. Toch stipt hij een topic aan waar we best even bij stil mogen staan.

Het is grote winst dat christenen de opdracht tot rentmeester-schap steeds vaker handen en voeten geven door bewuste afvalscheiding, plasticdiëten, fiets- in plaats van vliegvakanties, vleesvervanging en tweedehandskleding. Maar waar voorheen bijvoorbeeld niet reizen op zondag, twee keer kerkgang en gereformeerd onderwijs noodzakelijke kenmerken van een geloofwaardig kerkmens waren, kan onder (een nieuwe generatie) christenen een duurzame leefstijl zomaar zo'n zelfde ding worden. Doe je het niet, dan deug je toch stiekem niet helemaal.

Onlangs las ik het boekje *Genieten van genoeg* van duurzaamheidsexpert Martine Vonk. Als er iemand een groen geloof predikt, is het Martine wel. Maar het overtuigende in haar bood-

schap vind ik de onlosmakelijke link die zij legt tussen 'groen geloven' en Godsgeloof: beter voor Gods schepping zorgen brengt je dichterbij God, maakt je dus een spiritueler mens. In dat licht had een windmolen op die cover dan ook verre van misstaan.

**Esther de Hek, hoofdredacteur
*OnderWeg***

van een gezond gemeentelven steeds minder terechtwam. Zorgvuldigheid en voortgang blijken slecht samen te gaan.'

Wie werden er vanuit het kerkverband bij het proces betrokken?

'De eersten die meekeken waren de visitatoren vanuit de classis; dat zijn collega-predikanten. Later kwamen er deskundigen bij, zoals die van de deputaten Bemiddeling en Begeleiding. Die hebben ons bij de hand genomen. Dat hebben we als professioneel ervaren. Waar we wel tegenaan liepen, is dat de verschillen van mening tussen de kerkenraad en de predikant terugkwamen als spanning tussen de predikant en de deskundigen.

Verder waren er nog kerkrechtdeskundigen, een jurist van de predikant en nog weer later de classis. Bij de rol van de classis heb ik wel een vraag. Is het geen weeffout in het kerkelijke spel dat een classis, die toch ook gewoon uit welwillende vrijwilligers bestaat, moet beslissen in een zaak die heel complex is en die vergaande gevolgen heeft voor de toekomst van de gemeente en van de predikant? Denk bij dat laatste bijvoorbeeld aan beroepbaarstelling of niet. Wij kijken verbaasd terug op wat we hebben ervaren als een gebrekkige borging van hoor en wederhoor. Die zou best een gevolg kunnen zijn van het feit dat de classis door vrijwilligers wordt bemenst. Er lagen verschillende adviezen, waarvan sommige wel en andere niet in behandeling werden genomen. Dat gaf een gevoel van willekeur en misschien bij sommigen wel de indruk dat de één of de ander in bescherming moest worden genomen. Overigens werd de uitkomst wel gedragen door zowel de predikant als de kerkenraad. Daar zijn we dankbaar voor.'

Wat heeft het proces teweeggebracht binnen de kerkenraad en de gemeente?

'Het klinkt raar, maar je groeit heel sterk naar elkaar toe als kerkenraad, omdat het een heel intense periode is. We hebben geworsteld met de zorgplicht voor de predikant en het belang van de gemeente. Een andere uitdaging is de communicatie. Om de predikant te beschermen is vertrouwelijkheid nodig. Maar je wilt ook de gemeente erbij betrekken en informeren. De hoofdvraag blijft: hoe zorgen we dat we met de gemeente verder kunnen? Natuurlijk zijn er gemeenteleden die onze worsteling meemaken, en anderen die er boos van

Robert: 'De langdurige onzekerheid heeft de gemeente veel gekost, omdat van een gezond gemeentelven steeds minder terecht kwam.'

worden en niks van snappen. Zij zeggen bijvoorbeeld: "Er moet in onze gemeente toch ruimte zijn voor openheid en vertrouwen, voor schuldbelijdenis en verzoening." En dat is ook zo. Het is een worsteling die we heel goed aanvoelen. Want nogmaals: vertrouwelijkheid is nodig, maar het meenemen van de gemeente ook.

Het bekendmaken aan de gemeente is een bevalling op zich geweest. We hebben met de predikant en de kerkenraad samen een verklaring opgesteld, onder begeleiding van deskundigen. Die hebben we op een gemeenteavond voorgelezen. Daarna hebben de predikant en de kerkenraad elk een eigen verklaring uitgesproken, waarin de pijn werd benoemd. Ondanks alle moeite en kwetsbaarheid is die avond goed geweest. Het leidde niet tot grote verdeeldheid, maar heeft bij een heel groot deel van de gemeente acceptatie gebracht.

We zijn vervolgens wel bij heel wat adressen langsgegaan voor pastorale aandacht. We hebben ook ons falen uitgesproken: dat het ons niet is gelukt om

het vertrouwen van de predikant vast te houden in de periode van begeleiding die eraan voorafging en dat we er niet in geslaagd zijn hem en zijn gezin een gevoel van veiligheid te bieden. Die openheid naar de gemeente is belangrijk geweest en heeft zeker geholpen om te vermijden dat we in een kerk met verschillende kampen zouden belanden.'

>> 'De periode na de losmaking heb ik weleens een zondag elders gekerkt' <<

Ben je ooit nog te benaderen voor een positie in de kerkenraad?

'Jazeker. Het was een heftige periode. In drie jaar zijn mijn vrouw en ik zeker

tien jaar ouder geworden. Het is lastig te hanteren en het vreet energie. Zeker eens in de week was er een incident. Ik stond onder de douche te bidden: hoe gaan we dat deze week weer doen, God? Ook voelde ik me kwetsbaar, omdat ik het gezicht naar de gemeente moest zijn. De periode na de losmaking heb ik weleens een zondag elders gekerkt, om afstand te nemen en de blikken in de gemeente te vermijden.

Toch zou ik nog een keer kerkenraadslid kunnen zijn. Dat heeft met mijn geweten te maken. Ik heb ja gezegd om naar eer en geweten de situatie te begeleiden. En ik sta nu in de vrijheid omdat ik dankbaar ben dat me dat goed is gelukt. Daarom kan ik ook een volgende keer een roeping aanvaarden. Iemand wordt voor zo'n situatie gevraagd. God plaatst het op je weg.'

Karel Smouter is predikant van de NGK Wageningen en redacteur van *OnderWeg*. Arko en Robert zijn gefingeerde namen. Hun echte namen zijn bij de redactie bekend.

Sijtze de Bruine en Ruurd Kooistra over de predikant van vandaag

Flexibel, mobiel en bovenal authentiek

Sijtze de Bruine, voormalig voorzitter van de predikantenvereniging van de GKv, en Ruurd Kooistra, bureaumanager en adviseur van het Steunpunt Kerkenwerk, kennen elkaar goed en hebben een gezamenlijk doel: goede arbeidsomstandigheden voor predikanten. Ruurd als ondersteuner van de 'werkgevers' (NGK- en GKv-gemeenten) en Sijtze als voormalig 'vakbondsleider'. Hoe zien zij de positie van de predikant in deze tijd? Wat zijn de knelpunten en hoe kan het beter?

tekst en beeld **Geranne Tamminga**

Ruurd Kooistra: 'Het zou goed zijn als er op landelijk niveau meer verbindingen ontstaan.'

Hebben predikanten nog een duidelijke positie en rol in de kerken? Ruurd Kooistra en Sijtze de Bruine vinden van wel. Predikanten moeten vrij kunnen spreken vanuit Gods Woord en, geleid door God, onafhankelijk kunnen handelen. Tegelijk leven er in hun gemeenten tal van verwachtingen over hun functioneren, en dat leidt niet zelden tot problemen.

Ruurd: 'Zeker voor startende predikanten is het managen van al die verwachtingen ontzettend moeilijk. Gemeenten moeten goed beseffen hoe belangrijk een positieve communicatieflow is. Als verwachtingen onvoldoende uitgesproken worden en een predikant weinig ruggensteun vanuit een begeleidingscommissie krijgt, zit hij al gauw in het nauw.'

Sijtze: 'Mee eens. Kerkenraden zijn vaak niet goed in staat om op een professionele manier het functioneren van de predikant te bespreken. Zeker ook omdat diezelfde predikant de (enige) professional in hun midden

is en op verschillende fronten leidinggeeft. Daarom ben ik van mening dat predikanten bij de start van hun werk in een gemeente een begeleidingscommissie moeten eisen, bij voorkeur bestaande uit enkele gemeenteleden en een externe professional.'

Uitgeleend

Volgens Ruurd en Sijtze vraagt deze tijd om flexibiliteit van zowel de predikant als de gemeente. In een veilige setting moet het mogelijk zijn om elkaars kwaliteiten te benoemen. Dit kan voor een predikant betekenen dat hij kiest voor een andere focus in zijn werk, (deels) in een buurtgemeente aan de slag gaat, of zijn ambt zelfs neerlegt en overstapt naar een andere baan.

Sijtze: 'Het zorgt vaak voor lucht in de relatie met de gemeente als een predikant (voor een deel van zijn taken) "uitgeleend" wordt aan een andere gemeente. Ook al lost dit niet altijd alles op. Sowieso is het niet meer van deze tijd dat een predikant tot zijn pensioen verzekerd is van een baan en een inkomen.'

Ruurd: 'Een predikant die volledig afhankelijk is van één lokale kerkenraad is te kwetsbaar. Het zou goed zijn als er op landelijk niveau meer verbindingen ontstaan. Op veel plekken wordt hierover nagedacht, onder meer in het nieuwe overlegorgaan Beweging in Rechtspositie Dominees.'

Sijtze: 'Als predikanten op regionaal niveau meer gaan samenwerken, kunnen collega's die dat nodig hebben

Sijtze de Bruine was vijf jaar voorzitter van de predikantenvereniging van de GKv. Hij is predikant in Balkbrug en generaal deputaat predikantszaken. Verder denkt hij mee in de nieuwe werkgroep Beweging in Rechtspositie Dominees (BIRD).

Ruurd Kooistra is zo'n tien jaar bureaumanager en adviseur bij Steunpunt Kerkenwerk. Hij werkt voornamelijk met kwesties en conflicten waarin financiële regelingen getroffen moeten worden en is voorzitter van de werkgroep BIRD.

(tijdelijk) hulp of meer ruimte krijgen. Zeker onder oudere predikanten is het niet gebruikelijk om problemen met elkaar te bespreken. Op classisvergaderingen wordt de

kerkelijke agenda afgehandeld, maar voor vertrouwelijke gesprekken is te weinig ruimte.'

Gedogen

Ruurd en Sijtze hebben in hun werk vaak te maken gehad met predikanten in conflictsituaties, maar ze benadrukken dat het op veel plekken goed, of weer goed, gaat. 'We horen enthousiaste verhalen van gemeenten en predikanten. Ruim 100 van de 260 GKv-predikanten hebben in de afgelopen vijf jaar een nieuwe gemeente gevonden.

>> 'Predikanten moeten bij de start in een gemeente een begeleidingscommissie eisen' <<

40 predikanten gaan binnen een paar jaar met emeritaat, maar er zijn gelukkig ook weer nieuwe kandidaten. Slechts van enkele predikanten weten we dat zij wensen niet langer verbonden te zijn aan een bepaalde gemeente.'

Concrete gevallen kunnen Ruurd en Sijtze vanwege de gevoeligheid niet bespreken, daarom noemen ze een aantal potentiële conflictsituaties. Sijtze: 'Er zijn in de GKv zo'n twintig tot dertig "stil leed"-predikanten, zoals Ruurd ze noemt. Die predikanten zijn niet meer op hun plek in een bepaalde gemeente, maar hebben na vijftien tot twintig jaar nog geen beroep ontvangen.'

Ruurd: 'Een deel van deze predikanten heeft de neiging om in een negatieve spiraal terecht te komen. Als er dan weinig begeleiding en openheid van zaken is, ontstaat er gemakkelijk een sfeer waarin de gemeente en de predikant elkaar gedogen. Het is moeilijk om dan nog te bouwen aan de gemeente van Christus. En door deze negativiteit is het voor de betreffende predikanten ook heel lastig om weer in beeld te komen bij andere gemeenten.' Situaties kunnen ook escaleren als predikant en gemeente elkaars karakter en cultuur niet (langer) begrijpen of verdragen. Ruurd: 'Gemeenten kunnen in tien jaar tijd volledig van cultuur veranderen, door instroom van buitenaf of door nieuwe generaties. Terwijl de predikant in al die jaren weinig veranderd is. We hebben weleens dominees gesproken die jarenlang predikant waren en in hun laatste gemeente te horen kregen "helemaal niet geschikt als dominee" te zijn. Of het waar was of niet: dat soort onaange-

>> 'Het zou helpen als predikanten (deels) in landelijke dienst komen' <<

name verrassingen zijn er. Veel kerken zijn in de afgelopen tien jaar ontzettend veranderd, onder meer wat betreft de discussies rond de tweede kerkdienst, man/vrouw en het samengaan van de NGK en de GKv.'

Sijtze: 'Ik denk dat het goed is dat predikanten na vijf tot zeven jaar het gesprek met hun kerkenraad aangaan over hun positie. Ben ik hier nog op mijn plek? Zijn we de juiste wegen ingeslagen? Kerkenraden kunnen heel snel van samenstelling veranderen. Wat je vijf jaar geleden afgesproken hebt met de kerkenraad van toen, wordt misschien niet meer gedeeld door de huidige kerkenraad.'

Verwarring

Predikanten zijn vrijberoepsbeoefenaars. Kerkenraadsleden kunnen niet tot in detail bepalen wat een predikant wel of niet mag doen. Ruurd: 'Als Steunpunt Kerkenwerk hebben we weleens met conflicten te maken gekregen waarin een kerkenraad, hoofdzakelijk bestaande uit ondernemers, van alles eiste van een predikant. Er bestond veel verwarring over de verantwoordelijkheden van predikant en kerkenraad. Het is goed om te onderkennen dat predikanten door hun ambt een bijzondere positie hebben.'

Sijtze: 'Het zou helpen als predikanten (deels) in landelijke dienst komen. Dan voelt de lokale kerkenraad zich minder de werkgever en kunnen predikanten makkelijker diensten verlenen in buurgemeenten. Geen enkele predikant is het schaaft met vijf poten. Door dit te erkennen en meer regionale en landelijke regelingen te treffen, kunnen predikanten en gemeenten elkaar beter van dienst zijn.'

Managers

Steeds vaker wordt gezegd dat predikanten anno 2018 managers zijn geworden. Zeker in sommige grotere gemeenten zetten predikanten voornamelijk de lijnen uit en wordt het uitvoerende werk, op kleinere schaal, door gemeentelieden gedaan.

Sijtze: 'Ik weet van predikanten die een kantoor hebben in het kerkgebouw en van daaruit voornamelijk besturen. Verder nemen zij alleen nog preekbeurten, crisispastoraat en de belijdeniscatechisantenroep voor hun rekening.

Op die manier heb je al snel te weinig feeling met de gemeente.'

Ruurd: 'Dat ben ik met je eens. Het idee van een predikant als manager staat ver af van de visie dat een predikant het beste actief kan zijn als prediker, pastor en catecheet. Ik vind dat een risico.'

Sijtze: 'Ergens is een predikant ook wel een moderne manager: je moet goed kunnen communiceren en een netwerk kunnen opbouwen.'

Ruurd: 'Maar daarin moet de predikant degene zijn die het voorbeeld geeft. Een dominee die een goede, inhoudelijke avond voor kringleiders kan houden, maar door het jaar heen nooit contact heeft met de kringleiders of bij een kring op bezoek gaat, legt geen verbinding en laat zichzelf niet zien. Terwijl je met dat soort zichtbaarheid al heel snel credits opbouwt in een gemeente.'

Toegerust

Volgens Ruurd is het belangrijk dat een predikant honderd procent authentiek is. 'In mijn werk hoor ik dat vaak terug. Een voorbeeld van een authentieke predikant is een predikant die meer dan twintig jaar in één gemeente werkte vanuit de basis prediking, pastoraat en catechese. Goed in het onderhouden van contacten, open, sociaal. Echt iemand met oog voor zijn gemeente.'

Sijtze: 'Ik zie het woord "authentiek" in heel veel beroepsprofielen terugkomen, maar eigenlijk vind ik het vanzelfsprekend dat je als predikant authentiek bent. Je hebt een publiek ambt, dan lijkt het me logisch dat je dat in je hebt. Eén van de basisvaardigheden is communiceren en verbinding leggen met mensen.'

De vraag is wel hoe goed predikanten toegerust zijn voor die communicatieve kant van hun werk. Sijtze: 'Zelf ben ik een nog relatief jonge dominee, een zijinstromer, dus ik kan er niet veel over zeggen. Maar ik denk dat veel collega's van mijn leeftijd niet goed toegerust zijn. Laatst hoorde ik een collega zeggen: "Wij werden geroepen om theologie te bedrijven, maar hadden niet geleerd om mens te zijn onder de mensen. Dat moest je al werkende maar leren." Vroeger stond je als predikant op een schild en kon je je een hoop veroorloven. Een groot deel van wat in de kerk gebeurde, draaide om jou, om wat jij zei. Daar kun je vandaag de dag niet meer mee aankomen.'

Zwakste factor

Steeds vaker kiezen gemeenten ervoor om een nieuwe predikant via een sollicitatieprocedure aan de gemeente voor te stellen. Het is belangrijk dat kerken die hiervoor kiezen duidelijke spelregels opstellen, zodat de weder-

zijde verwachtingen helder zijn en de privacy van de sollicitanten gewaarborgd blijft, stellen Ruurd en Sijtze. Het is vervelend als een predikant niet beroepen wordt, maar de huidige gemeente wel weet dat hun predikant wil vertrekken.

Ruurd: 'Onveiligheid zit ook in het feit dat een predikant verbonden is aan één plaatselijke gemeente, en dat die kerkenraad in theorie beslist over de loopbaan. Zodra een kerkenraad weet dat zijn dominee zich oriënteert op andere plekken of zich onder collega's beweegt om bepaalde stappen te zetten, kan dat heel makkelijk tegen hem gebruikt worden.'

Sijtze: 'De dominee is de zwakste factor in het beroepingswerk, zeker bij beroepingsprocedures waarin een vacature bekendgemaakt wordt via de krant. Als het niet goed gaat in de procedure is de predikant uiteindelijk het

>> 'Je vraagt je soms af of in onze kerken niet te veel een Joop-van-den-Endecultuur heerst' <<

aangeschoten wild. Zoiets heeft veel impact op een predikant, maar ook op zijn gezin. En als beroepingsprocedures mislukken, heeft dat natuurlijk ook zijn weerslag op het enthousiasme van een beroepingscommissie en de sfeer in een gemeente.'

Ruurd: 'In het beroepingswerk is duidelijke communicatie van levensbelang. Wij helpen kerken die een vacature willen uitzetten. Het is belangrijk dat zij duidelijke spelregels hanteren en de kandidaten van tevoren goed informeren over de procedure. Ook is het goed om in een beroepingstraject duidelijke verwachtingen naar elkaar en de gemeente uit te spreken. Daarmee voorkom je dat een predikant te veel bezig is met het managen van verwachtingen.'

Inzetbaarheid

Ruurd: 'Sommige predikanten hebben geen enkel probleem met hun mobiliteit. Die zijn blijkbaar in staat goed aan verwachtingen te voldoen. Daarbij vraag je je soms wel af of in onze kerken niet te veel een Joop-van-den-Endecultuur heerst. Zijn de vaardigheden die het meest in het oog springen ook de vaardigheden die kerken lokaal het

Sijtze de Bruine: 'Het zou mooi zijn als we door middel van landelijke structuren beter zicht krijgen op de inzetbaarheid van predikanten.'

meeste nodig hebben? Ook denken veel gemeenten dat een jonge predikant van nature beter zicht heeft op jongeren in de gemeente. Maar sommige predikanten van 60 kunnen beter omgaan met jongeren dan collega's van 40. Het zou mooi zijn als we door middel van landelijke structuren beter zicht krijgen op de inzetbaarheid van predikanten. Het is zonde als predikanten vastlopen of helemaal niet aan het werk komen. Dat geldt zeker voor kandidaten, die soms lange tijd moeten wachten op een beroep nadat ze het hele traject van studie en stages doorlopen hebben. De wens om in Gods kerk aan het werk te gaan is groot en er zijn genoeg gemeenten waar werk op hen ligt te wachten.'

Geranne Tamminga werkt bij het Praktijkcentrum en is redacteur van *OnderWeg*.

Ik ga op reis en ik neem mee...

Met de zomervakantie voor de deur is er meer tijd voor rust en bezinning. Om ons daarbij op weg te helpen, verschenen er de afgelopen tijd enkele titels voor jong en oud. Zo bracht Ark Mission haar jaarlijkse Vakantiebijbelgids uit, deze keer met als titel *Met volle teugen!* De gids voert langs drie verschillende plekken in de natuur om daar te genieten van Gods aanwezigheid. De Vakantiebijbelgids bevat onder andere overdenkingen en vakantietips voor drie weken. Voor gezinnen met kinderen in verschillende leeftijden verscheen het dagboekje *Op reis met Jezus* van Janneke Burger. Het gaat over de reis van Jezus, over de mensen met wie Hij optrok en de wonderlijke dingen die Hij meemaakte. Het boekje bevat gespreksvragen om samen over door te praten en er is ruimte voor het tekenen of opschrijven van de eigen vakantieavonturen. Ook het Bijbels dagboek *Ik ga op reis en ik neem mee* van Sija-lize Blijleven (Boekencentrum) is bedoeld voor gezinnen met kinderen van 4 tot 12 jaar. In dit dertigdagenboek staat iedere dag een tekst centraal die een link heeft met vakantie. Naast een stukje uitleg zijn er gespreksvragen en is er een leuke doe-opdracht.

Verlangen naar rust en stilte

Levend in een samenleving waar mensen zich kapot rennen om zo veel mogelijk werk in zo weinig mogelijk tijd te doen, spreekt John Lapré in zijn nieuwste boek *Stoppen met moeten. Op weg van stress naar stilte* (ArkMedia) het verlangen uit dat vredige rust zijn leven zal vervullen, ook als de (werk)agenda veel van hem vraagt. Vanuit zijn persoonlijke ervaring dat juist in de stilte deze rust gevonden kan worden, zoekt Lapré naar wat stilte en rust zo kostbaar maakt. Daarbij komen

pittige vragen aan bod, zoals: Waarom streef ik soms zo weinig naar een ontmoeting met God in de stilte, terwijl ik weet dat daar mooie momenten worden beleefd? En hoe houd ik de beleving dicht bij God te zijn vast als er weer van alle kanten aan mij wordt getrokken? Lapré pleit voor een stilltereolutie in de kerken en daagt ons uit om niet zozeer 'duurlopers' te zijn die hard rennen voor God, maar 'verwonderaars' over wie God is en hoe Hij werkt in de wereld en in de levens van mensen.

Avondvierdaagse

Matige inspanning gevolgd door buitensporige beloning. Dat is de definitie van de avondvierdaagse, een stukje nationaal erfgoed waar ik trots op ben. Je sjokt vier avonden door wijk en weiland om ten slotte gehuldigd te worden alsof het een olympische prestatie betreft. Mijn probleem is dat ik niet alleen olympische medailles mis, maar ook de avondvierdaagse nooit gelopen heb. Dit gat in mijn cv kan ik eenvoudig verklaren. Mijn gereformeerde basisschool stond in het nieuwe Jeruzalem (Amersfoort) en dus bleef er voor een kind uit Hilversum weinig tijd over om te sporten. De bus deed ruim een uur over de rit en dat liet geen ruimte voor buitenschoolse gekkigheid.

>> De eerste meters leken op de horizontale lancering van een Noord-Koreaanse kernraket <<

Dit jaar kreeg ik echter de kans om dit gemis te compenseren en mee te lopen als begeleider in Vathorst. Mijn wandelvriendin zat in een elektrische rolstoel en ik kreeg de verantwoordelijkheid voor de navigatie van haar voertuig. Aan de buitenkant ziet dat er eenvoudig uit. Je loopt je eigen meters terwijl je de joystick, toeter en turboknop van de rolstoel bedient. Maar dit vergde alles wat ik in me had aan oog-hand-coördinatie. De eerste meters leken meer op de horizontale lancering van een Noord-Koreaanse kernraket dan een wandelevenement. Maar alles went en na een halve kilometer had ik mijn rijvaardigheid op peil. Het viel mij voor het eerst op dat elke stoep een op- en afrit voor rolstoelers heeft. Hulde aan alle stratenmakers die hiervoor door de knieën gingen. Toen ik in gedachten al de juichende menigte bij de huldiging voor me zag, kwamen doorns en distels op ons pad. De avondvierdaagse marcheerde over een smalle stoep. Behendig stuurde ik de rolstoel om een lantaarnpaal, maar ik bleef zelf met mijn achterste in een puntige hulst steken. Mijn wandelvriendin (tot dat moment) kwam niet meer bij van het lachen. Toen brak bij mij het besef door: met een avondvierdaagse valt niet te spotten. Eerst de strijd. En pas straks de overwinning.

Joost Smit is predikant van de Ontmoetingskerk (GKv) in Amersfoort-Vathorst.

Bidden voor je (klein)kinderen

Bidden voor je kinderen, klein- en achterkleinkinderen – wat bijzonder is het om dat te mogen doen. Vaak is het echter moeilijk om woorden te vinden en blijf je steken in dezelfde gebeden, met dezelfde woorden.

In haar zoektocht om een boek te vinden dat haar bidden voor haar kinderen kon verrijken, ontdekte Marieke den Butter een Engelstalig boek waarin passages uit de Bijbel werden omgezet in gebeden voor kinderen. Met toestemming van de auteur besloot zij een soortgelijk boek in het Nederlands te schrijven, dat nu bij Groen verschenen is onder de titel *Bijbels bidden voor je kinderen*. In dit boek zijn meer dan tweehonderd Bijbelgedeelten omgezet in gebeden voor kinderen, die je kunt nabidden of als inspiratie voor je eigen gebed kunt gebruiken. Naast de gebeden staan in dit boek veel citaten die bemoedigen en aanzetten tot nadenken.

Praktische handleiding voor discipelschap

Howe kun je in het dagelijkse leven een discipel van Jezus zijn, Hem vertrouwen en volgen? Waarmee begint discipelschap en welke eigenschappen moet je hebben

om een goede discipel van Jezus te zijn? Wat kost het je en wat houdt je tegen? Zomaar enkele vragen die centraal staan in het boek *Volg Zijn voetstappen* van Mathusela Limboo (Vuurbaak). Uniek aan dit boek is dat het geschreven is door een in India werkzame dominee en missionair werker. Het boek is daardoor verfrissend in schrijfstijl en uitleg, maar ook in de aangehaalde voorbeelden.

*Een engel van de Heer zei tegen
Filippus: 'Ga tegen de middag naar
de verlaten weg van Jeruzalem naar
Gaza.'*

(Handelingen 8:26)

De Geest werkt óók in het klein

Tijdens Pinksteren komen drieduizend mensen tot geloof in Christus. Het lijkt wel alsof de heilige Geest vooral werkt in grote aantallen. Blijft dat zo? Niet veel later blijkt dat de Geest ook krachtig aanwezig is in een-op-eencontacten.

tekst **Roel Venderbos**

Hoe gaat de Geest te werk na de enorme uitstorting in Jeruzalem, waardoor zo veel mensen tot geloof komen? Blijft Hij werken met zulke grote aantallen? Aanvankelijk wel. Heel snel was het aantal van drieduizend uitgegroeid tot vijfduizend (Handelingen 4:4) en het hield niet op (Handelingen 5:14). Als de vervolging in Jeruzalem uitbreekt, vluchten velen naar Judea en Samaria en ook daar komen massaal mensen tot geloof.

Joden en Samaritanen, al eeuwenlang felle vijanden, vonden elkaar aan de voet van het kruis van de Heer Jezus. Dat leverde natuurlijk veel vreugde op, maar ook veel werk. Want die Samaritanen met hun kleine Bijbel hadden veel onderwijs nodig om hun geloof te verdiepen. Eén van die mensen die daar enthousiast aan het werk gingen, was Filippus, één van 'de zeven' in Jeruzalem. Het was fantastisch om daar te werken, want de mensen stonden open voor het evangelie.

Maar dan opeens komt de Geest tussenbeide. Een engel vertelt Filippus dat hij naar de verlaten weg tussen Jeruzalem en Gaza moet. Je zou zeggen: wat heeft dat nu voor zin? Waarom moet Filippus – net gevlucht uit Jeruzalem – zijn pas begonnen en gezegende werk in Samaria onderbreken? Dat is toch niet handig en verre van efficiënt? Maar Filippus is bereid te gaan als de Heer hem roept, ook al is het onbegrijpelijk. 'Hij staat op en gaat op reis. En zie', (Handelingen 8:27, Naardense Bijbel), laat er nu juist op dat moment een reiziger aankomen. De Ethiopische minister van financiën zelfs. Een bijzondere man, want hij is gecasteerd. Dat gebeurde wel vaker met jongens, vaak kort na de geboorte. De ouders hoopten dan dat hun zoon ooit op een hoge positie aan het hof terecht zou komen, want een eunuch vormde geen seksuele bedreiging aan het hof.

Teleurstelling

Deze man had inderdaad een hoge positie gekregen. Die

positie had hem onder meer in contact gebracht met Joden. Volgens schattingen woonden er destijds zo'n twee miljoen in Egypte en er bestond nogal wat handelsverkeer tussen Egypte en Ethiopië. Op die manier zal hij in aanraking gekomen zijn met een Joodse zakenman die hem vertelde over zijn geloof in God de HEER. En dat had hem zo aan het denken gezet, dat hij op een goed moment was afgereisd naar Jeruzalem om die God van de Joden beter te leren kennen. Een tocht van zo'n tweeduizend kilometer!

>> Je zou zeggen: wat heeft dat nu voor zin? <<

Wat had hem dat gebracht? Vast mooie ervaringen, maar ook teleurstelling. Want als gecasteerde zou hij nooit tot Gods volk toe kunnen treden. In de wetten van Mozes staat: 'Mannen bij wie de zaadballen zijn geplet of het lid is afgesneden, mogen niet deelnemen aan de dienst van de HEER' (Deuteronomium 23:1). Zo was de man wel in het land en in de stad van de HEER geweest, maar uiteindelijk niet opgenomen in het volk van God, waarvan hij zo graag deel wilde uitmaken. Dat had hem er echter niet van weerhouden een dure boekrol van de profeet Jesaja te kopen. Daar zit hij in te lezen als Filippus hem ontmoet. Dan wordt duidelijk waarom de Geest Filippus linkt aan deze man uit Afrika: hij moet hem verder op weg helpen.

Aansluiting

Filippus stelt de brutale vraag of de man ook begrijpt wat hij leest. Vervolgens ontvangt hij de uitnodiging om uitleg te geven. Hier zie je de Geest op schitterende wijze aan het werk. Hij koppelt Filippus aan de hooggeplaatste Afrikaan om hem de weg te wijzen. Precies zoals Jezus gezegd

>>

heeft: 'De Geest van de waarheid zal jullie, wanneer Hij komt, de weg wijzen naar de volle waarheid' (Johannes 16:13). Daarvoor gebruikt Hij mensen. De Geest helpt je in de regel door mensen op je pad te brengen die je kunnen coachen in het leven met God. Misschien je vader of moeder, of een catecheet of een dominee, of iemand van de Bijbelkring of zelfs iemand op een massale conferentie. De Geest heeft veel pijlen op zijn boog om mensen verder te brengen in hun leven met God.

>> De Geest heeft veel pijlen op zijn boog <<

Heb je trouwens gezien hoe Filippus te werk gaat? Niet door allerlei getuigenissen te geven, maar door aansluiting te zoeken bij waar de man uit Ethiopië mee bezig is. 'Begrijpt u ook wat u leest?' Vervolgens kan hij de Afrikaan de weg wijzen, zodat hij niet langer verdwaalt in dat dikke boek van Jesaja. Vanuit Jesaja 53 legt Filippus uit om wie het in het boek van God gaat. De reiziger was juist toegekomen aan die spannende verzen (Handelingen 8:32-33):

'Als een schaap werd hij naar de slacht geleid;
als een lam dat stil is bij zijn scheerder
deed hij zijn mond niet open.

Hij werd vernederd en hem werd geen recht gedaan,
wie zal van zijn nakomelingen verhalen?
Want op aarde leeft hij niet meer.'

Om over na te denken of door te praten

- Misschien wordt jouw agenda vandaag of morgen ook in de war geschopt. Onbegrijpelijk, opeens kom je in het ziekenhuis te liggen. Maar misschien wel naast iemand voor wie jij veel kunt betekenen. Of je denkt: waarom loopt mijn werk in de kerk niet gewoon lekker verder? Wie weet is de Geest wel bezig om je te linken aan iemand die je nog niet eerder ontmoet hebt. Heb je zoiets al eens meegemaakt?
- De Geest houdt van grootschalige opwekkingen. Maar Hij verliest de enkeling niet uit het oog. Ook jou niet, die denkt vergeten te worden door God.
- De Geest zorgt voor verbindingen tussen mensen, maar Hij maakt hen niet afhankelijk van elkaar; Hij bindt ons aan Jezus Christus. De Afrikaan en Filippus kunnen elkaar weer loslaten. De Geest zet Filippus ergens anders aan het werk en de Afrikaan vervolgt zijn weg naar huis met grote blijdschap. Waar halen ze die blijdschap vandaan? Hoe werkt dat?
- Als je een Afrikaanse asielzoeker ziet of ontmoet, denk dan nog eens aan deze Afrikaan uit Ethiopië. Afrika was eerder in het aanvaarden van het evangelie dan Europa. Dat maakt ons bescheiden. En wie weet word je zomaar gelinkt. Weer twee mensen blij gemaakt door de Geest.

Onbegrijpelijke zinnen voor hem. Over wie gaat dit? 'En Filippus opende zijn mond' (vers 35, NBG1951). Een uitdrukking die in de Bijbel vaak gebruikt wordt wanneer iemand iets bijzonders gaat zeggen (Matteüs 5:2, Handelingen 10:34). Het was ook bijzonder, want voor het eerst wordt het evangelie verkondigd aan een Afrikaan. 'Beste man, ik kan je vertellen dat het voor ons ook pas duidelijk geworden is. Het gaat hier over Jezus van Nazaret. Hij is het die deze wereld en u wil redden!' Filippus zal veel over Hem verteld hebben, over wat Hij allemaal gedaan heeft, en uitgelegd hebben dat Hij nu op aarde niet meer leeft. En over waar Hij nu wel is en wat Hij van plan is: mensen redden door de verkondiging van het evangelie. Joden, zoals Filippus zelf, maar ook heidenen, zoals deze reiziger.

Toekomst

Als dat zo is, laten we er dan maar geen gras over laten groeien, zegt de man uit Ethiopië als hij water ziet. Waarom zou ik in dat water (iets schaars in de Gazastrook) niet gedoopt kunnen worden? En hij had het goed begrepen. Met Jezus was de scheidsmuur tussen Israël en de heidenvolken afgebroken. Zo werd de eerste Afrikaan nog eerder gedoopt dan de eerste Europeaan (Handelingen 16).

Wat zal de man opgekeken hebben toen hij zijn rol verder afwikkelde en in Jesaja 56:3-5 las:

'De vreemdeling die zich met de HEER heeft verbonden,
laat hij niet zeggen:

"De HEER zondert mij zeker af van zijn volk."

En laat de eunuch niet zeggen:

"Ik ben maar een dorre boom."

Want dit zegt de HEER:

De eunuch die mijn sabbat in acht neemt,
die keuzes maakt naar mijn wil,
die vasthoudt aan mijn verbond,
hem geef ik iets beters dan zonen en dochters:
een gedenkteken en een naam in mijn tempel
en binnen de muren van mijn stad.
Ik geef hem een eeuwige naam,
een naam die onvergankelijk is.'

Dat moet hem nóg gelukkiger gemaakt hebben. Geen gezin, geen nakomelingen, en tóch een blijvende naam! Zo is onze God. Hij geeft mensen, ook mensen die denken dat hun leven onvruchtbaar is, een geweldige toekomst. De man kwam blij thuis en werd in eigen land de stichter van de Ethiopische kerk.

Roel Venderbos is predikant van de NGK Kampen, afgestaan voor het werk als geestelijk verzorger in een verpleeghuis.

'Later word ik muzikant'

Maarten is vrijwel blind, dus hij moet er extra hard voor knokken. Maar het kán, met uw hulp. Bartiméus Sonneheerd steunt Maarten en duizenden andere kinderen die een visuele beperking hebben met onderwijs en hulpmiddelen. Helpt u mee?

Bekijk Maartens verhaal op SteunBartimeus.nl/toekomstdromen en doneer!

Themanummers nabestellen?

Dat kan via administratie@onderwegonline.nl.
Kijk op www.onderwegonline.nl/themas voor alle thema's.

OnderWeg
Inspiratie voor reisgenoten

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook?

Neem een proefabonnement op christelijk magazine OnderWeg.

Ga naar onderwegonline.nl/gratis

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

OnderWeg
Inspiratie voor reisgenoten

Missionair werker Rens Snoep woekert met weinig tijd

‘Mijn focus is in alles gericht op Jezus’

(beeld Loïs Haak)

Hij is 32 jaar, echtgenoot, vader van drie jonge kinderen, druk met drie banen en meelevend lid van de GKv Den Haag-Zuid. Rens Snoep is kennelijk zo'n dertiger die kans ziet al die ballen in de lucht te houden. Hoe doet hij dat zonder *burned-out* te raken? Wie is hij? Wat drijft hem?

tekst **Elise Lengkeek**

We hebben afgesproken op Centraal Station Den Haag. Hij haalt me af van de trein. Zijn ontspannen manier van lopen valt op. Rens stelt voor om verder te praten in de StationsHuiskamer, een grand café met een feelgood loungekarakter, speciaal voor reizigers.

Al snel begrijp ik dat hij vandaag als missionair werker in een Haagse achterstandswijk zijn eigen tijd kan indelen. Het is een baan van zestien uur, verspreid over de week, die hem kennelijk voldoende ruimte laat voor bijvoorbeeld dit interview.

Je woont en werkt nu in Den Haag. Ben je hier opgegroeid?

'Nee, ik kwam hier hoogstens af en toe voor een bezoekje aan het strand of aan de stad. Ik ben namelijk geboren in Leidschendam en getogen in Zoetermeer, dat hier redelijk dichtbij ligt. Na mijn mbo-opleiding internationale handel- en groothandel was ik ook wel klaar met Zoetermeer. Ik wilde echt iets heel anders.'

Ben je na je studie meteen aan het werk gegaan?

'Het liep anders dan ik van plan was. Ik was best een commerciële jongen, maar al tijdens mijn mbo-studie sloeg ik om als een blad aan een boom. Ik was al een tijd zoekende en serieus bezig met het geloof. Maar tijdens een EO-Ronduit-

conferentie in Dalfsen kwam ik echt in aanraking met God. Ik verlangde er vanaf dat moment steeds meer naar mezelf te ontwikkelen op geestelijk terrein.'

>> 'Tijdens dat weekend voelde ik God voor het eerst echt binnenkomen' <<

Wat is er dan tijdens die conferentie voor bijzonder gebeurd?

'Van huis uit was ik niet gewend om vanuit mijn emoties en mijn gevoel te leven en te denken. Ik kom uit een warm nest, met een zus en een broer boven mij, maar over gevoelens en geloof werd niet veel gesproken. Op die bewuste EO-conferentie – ik was een jaar of 17 – raakte ik enorm geëmotioneerd door het offer van Jezus. Ik had vaak gebeden: 'Heer, als U echt voor mij bent gestorven, laat me dan huilen.' Tijdens de aanbiddingsdienst viel ik op m'n knieën. Diep van binnen voelde ik een enorm verdriet opkomen over wie ik tot dusver was geweest, maar ik ervaaarde ook intense vreugde. Ik maak makkelijk en spontaan contact en heb graag mensen om me heen, maar doordenken over moeilijke vragen of problemen deed ik niet. Totdat ik tijdens dat conferentieweekend God voor het

eerst echt binnen voelde komen. Ik realiseerde me toen pas de impact van het feit dat Jezus voor mij is gestorven. Vanaf dat moment verslond ik de Bijbel. In de periode daarna heb ik veel nagedacht over wat ik verder wilde gaan doen met mijn leven.'

Je hebt nu drie banen. Waarom bleef het niet bij je eerste baan?

'Het is gewoon zo gelopen. Na mijn mbo-examen wilde ik mezelf verder ontwikkelen. Na een jaar werken koos ik voor de post-hbo-opleiding Zending & Evangelisatie aan de Wittenberg in Zeist, een community waar je intern woont en gevormd wordt in je geloof. Het was best een pittige studie. Maar de opleiding opende m'n ogen voor heel andere waarden dan die uit de wereld van de commercie, waarin ik was opgeleid. Ik leerde er bovendien de liefde van mijn leven kennen: Lois. Door haar en mijn studie veranderde ik pas echt in iemand die bereid is zijn hart te delen in plaats van er een moordkuil van te maken. Na de Wittenberg koos ik ervoor om hbo-theologie aan de Christelijke Hogeschool in Ede te gaan studeren. We wilden op een gegeven moment graag trouwen, maar om in ons levensonderhoud te voorzien én mijn studie te kunnen bekostigen, die in deeltijd nog vier jaar zou duren, moesten we allebei werk zoeken. We baden God om een plek waar we missionair bezig zouden kunnen zijn. Dat werd Den Haag. Ik had in Zoetermeer al een baan voor drie dagen in de week. Momenteel ben ik daar nog steeds werkzaam als bedrijfsleider bij een groothandel voor de horeca. Lois kreeg een baan in de kinderopvang. We waren dankbaar voor de gegeven mogelijkheden, maar het was nog niet de invulling van ons missionaire verlangen!'

En daar bleef het dan ook niet bij...

'Inderdaad, want juist toen ik in een enorme motivatiedip zat in het één-na-laatste jaar van mijn studie, kwam

>>

>> *Ontmoeting*

Stichting Steunpunt Geestelijke Zorg met de vraag of ik geestelijk verzorger wilde worden in een gesloten jeugdzorginstelling. Het is een instelling voor jongeren met ernstige gedragsproblematiek en lichte verstandelijke beperkingen in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. Het ging om een baan van slechts vier uur per week. Het verzoek kwam precies op het goede moment. Dat was in 2013. Ik heb er geen dag spijt van gehad dat ik die kans toen met beide handen heb aangegrepen.'

Was je er wel klaar voor om met jongeren te werken die moeite hebben met grenzen en goede omgangsvormen?

'Ik ben er gewoon naartoe gegaan en ben het gesprek aangegaan, volkomen op m'n gemak. Ik ben eerlijk, draag geen masker, heb ook geen verborgen agenda.

>> 'Ik haak niet af als ze weer eens met de politie in aanraking zijn geweest' <<

Als ik die jongeren persoonlijk ontmoet, ben ik er honderd procent voor ze. Ik luister en oordeel niet als ze ergens mee zitten en daarover willen praten. Onze gesprekken komen soms niet verder dan onderwerpen als voetbal of joints roken, maar meestal gaan we echt de diepte in, over thema's als zelfmoord, het leven, de toekomst, relaties, ouders, identiteit, geloof en Jezus. Vaak komen we toch uit bij Jezus, maar dat hoeft niet. Veel belangrijker vind ik dat ze iemand tegenover zich hebben die niet onder de indruk is van stoere taal, gore opmerkingen of agressief verbaal geweld. Een ontwapenende opmerking of wat humor helpen vrijwel altijd om het ijs te breken. En ik haak niet af als ze weer eens met de politie of justitie in aanraking zijn geweest of andere

Rens Snoep (op de foto tijdens de kidsclub): "Onze" wijk is een beetje vergelijkbaar is met de bekende Haagse Schilderswijk. Ook hier is veel behoefte aan liefdevolle aandacht.' (beeld M. Schep)

problemen hebben gehad. Ik blijf onverstoorbaar en juist die stabiliteit schept rust. Bovendien heb ik ongelooflijk veel plezier in mijn werk daar. Dat merken ze ook meteen.'

Heb jijzelf ook iets geleerd van deze jongeren?

'Nou en of. Bijvoorbeeld dat liefde en stabiliteit cruciaal zijn bij het opgroeien van kinderen. Vanuit mijn werk als geestelijk verzorger probeer ik dat naar vermogen te bieden aan deze getraumatiseerde jongeren. Het omgaan met zo'n kwetsbare groep heeft me er ook bewust van gemaakt hoe belangrijk het is om geregeld thuis te zijn voor mijn drie kinderen. Ze zijn nu 6, 4 en 2 jaar en wij willen ouders zijn die echt aandacht voor hen hebben. Toen ik in 2016 het verzoek kreeg om missionair werker te worden in de achterstandswijk Bouwlust-Vrederust, hebben we besloten dat Lois haar baan zou opgeven om thuis bij de kinderen te kunnen zijn.'

Dat werd dus je derde baan. Wil je daar iets meer over vertellen?

'Ik werd gevraagd om missionair werker/pionier te worden in een missionair project – een initiatief van de GKv, CGK en NGK in Den Haag-Zuid. Het ging in eerste instantie om een fulltime functie, maar ik wilde in deze baan per se niet meer dan zestien uur werken. Na een lang

traject met behoorlijk wat tegenslag, kon ik uiteindelijk toch van start gaan in een duobaan. "Onze" wijk is een beetje vergelijkbaar is met de bekende Haagse Schilderswijk: 65 procent is niet-westers allochtoon, 10 procent is westers allochtoon en de rest is autochtoon. Ook hier is veel behoefte aan liefdevolle aandacht. We runnen inmiddels een inloophuis, waar mensen terecht kunnen voor een kop koffie en een goed gesprek. Er is een kidsclub en we organiseren gere-

Rens Snoep: 'In de gesprekken met de jongeren ben ik volkomen op m'n gemak. Ik ben eerlijk, draag geen masker, heb ook geen verborgen agenda. Vaak komen we toch uit bij Jezus, maar dat hoeft niet.' (beeld Lois Haak)

geld een maaltijd voor de wijkbewoners. Verder verzorgen we burenhulp, hulp bij schuldsanering en zijn we betrokken bij verschillende andere activiteiten in de wijk. Dit doen we samen met een team van vrijwilligers. Het doel is om aan gemeenschapsvorming te doen. Dat ik nu mijn theologieopleiding en de ervaring die ik in mijn diverse stages in binnen- en buitenland opgedaan heb, kan gebruiken in deze functie vind ik geweldig. Toch kunnen we lang niet alle problemen oplossen. In veel gevallen moeten we verwijzen naar andere instanties.'

>> 'Met sociale media houd ik me helemaal niet bezig' <<

Veel dertigers krijgen te maken met het zogeheten dertigersdilemma: een identiteitscrisis die vaak uitmondt in een depressie of burn-out. Jij hebt drie banen en een gezin, maar lijkt daar helemaal geen last van te hebben. Hoe houd jij al die ballen in de lucht?

'Allereerst: ik doe alles wat ik aanpak met ontzettend veel plezier. Dat geldt ook voor mijn drie banen. Ik geniet van de mensen die ik binnen die settings ontmoet, maar ik heb ook moeten leren om grenzen te trekken. Van nature ben ik een ongelofelijke optimist. In het rijpingsproces naar mijn volwassenheid was het wel een opgave om realistischer te worden over wat haalbaar is en wat niet. Met sociale media houd ik me daarom helemaal niet bezig. Ik heb er geen tijd voor en ik ontmoet liever de "echte" mensen. Wat ik wel jammer vind, is dat ik minder toekom aan een sociaal leven met vrienden. Vanwege mijn drukke werk hebben we er bewust voor gekozen zo veel mogelijk tijd door te brengen met elkaar en met de kinderen. Mijn focus is in alles gericht op Jezus.'

Hoe kijk jij naar de toekomst van je eigen kinderen, gelet op alles wat je meemaakt in je wijk en met de jongeren die je begeleidt?

'Soms is wat op me afkomt heel beklemmend, maar ik geloof heilig in Gods liefde. Die staat centraal in ons leven en dat van onze kinderen. Juist omdat zij geboren zijn, ben ik ervan overtuigd dat God verder gaat met deze wereld. Het geloof in Jezus Christus geeft hoop!'

Elise Lengkeek publiceert literaire non-fictie, is tekstschrijver en journalist.

Webtips

www.ssgz.nl
www.leveninzuidwest.nl

>> *Column*

Gereformeerde millennials

Onlangs was ik op het jaarlijkse Paascongres van gereformeerde studenten. Toen ik aankwam begon net de sing-in onder leiding van de praiseband. Ik stond in een kloosterzaal vol gelovige jongeren, sommigen met de handen omhoog. 's Avonds spraken we over geloof en wetenschap. En omdat het de laatste avond was, was er een feest tot in de kleine uurtjes. Het Paascongres bloeit, maar in andere vormen dan in mijn studententijd. Het is een *event* geworden. Het aantal deelnemers is hoog en de sfeer positief. In het afgelopen jaar zijn er onder de studenten trajecten gestart over de gereformeerde identiteit en over gereformeerde vorming.

>> Hun wereldbeeld bestaat uit opties, hun probleem is kiezen <<

Jongeren die geboren zijn tussen ruwweg 1985 en 2000 heten *millennials*. Zij zijn opgegroeid met internet, de smartphone is hun symbool. Van deze generatie wordt gezegd dat ze weinig idealen kennen. De wereld ligt aan hun voeten, zij kunnen doen wat ze willen en onbepikt communiceren. Hun wereldbeeld bestaat uit opties, hun probleem is kiezen. Ze weten het daarvoor allemaal niet zo zeker meer.

Er wordt wel gezegd dat *millennials* weinig commitment hebben. Ze gaan voor zichzelf. Die klacht hoor je ook in de kerk. Maar die klacht lijkt me te oppervlakkig. Onlangs schreef een christen-jongere dat kerk, geloof en christelijk leven voor *millennials* best belangrijk zijn, maar dat ze niet goed uit de voeten kunnen met de antwoorden van vorige generaties. Die antwoorden horen voor hen bij een voorbijge wereld met de vragen van toen.

Wie vandaag met gereformeerd denken aankomt als het enige antwoord op alle vragen, zal bij *millennials* op onbegrip stuiten. Zij vergelijken namelijk voortdurend. Voor hen moet een optie relevant zijn. Ziehier de uitdaging waar alle generaties mee aan de slag moeten, lijkt mij. Een gereformeerde levensbeschouwing is prima, maar de toegevoegde waarde moet duidelijk gemaakt kunnen worden. Toen ik in de nacht naar huis reed, dacht ik na over deze opdracht voor mijn generatie.

Roel Kuiper is rector van de TU Kampen en Eerste Kamerlid voor de ChristenUnie.

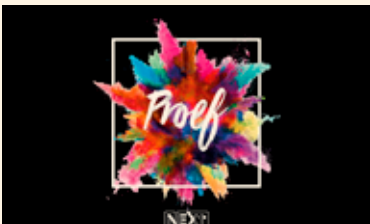
Het jeugdwerk heeft geen vrijwilligers nodig

De zoektocht naar nieuwe vrijwilligers voor het jeugdwerk in het volgend seizoen is weer begonnen. Maar is dat wel de juiste benadering? Is je leven delen met jongeren iets wat je er even een seizoen bij doet?

tekst **Martine Versteeg**

Agenda

- 21-27 juli 2018 (Liempde, Noord-Brabant): New Wine NEXT, het jongerenprogramma van New Wine. Zie next.new-wine.nl.

- 28 juli-4 augustus (Oldenburg, Duitsland): TeenStreet 2018, een christelijk evenement voor tieners. Zie www.om.org/teenstreet/nl_NL.
- 30 juli-3 augustus: HGJB Barrel-race. Een roadtrip door Europa voor 18+-jongeren met opdrachten en een wedstrijdement. Zie www.hgjb.nl/werken-met-jongeren/actueel/bericht:30-7-tm-3-8-barrelrace-door-europa.htm.

Het einde van het seizoen is in zicht. Dat is het moment waarop we nadenken over hoe we onze vrijwilligers kunnen bedanken en ook over hoe we het jeugdwerk volgend jaar in gaan richten. Er wordt hard gezocht naar nieuwe vrijwilligers die het komende seizoen catechese willen geven of actief willen zijn in het clubwerk. Het vinden van vrijwilligers is één van de meest genoemde worstelingen in het jeugdwerk.

Toch zit mij iets dwars in het hele idee van 'vrijwilligers' in het jeugdwerk en in de kerk. In het woord 'vrijwilligerswerk' klinkt door dat we iets voor even doen. Het is als een stekker die we ergens een tijdje inpluggen en wanneer de energie op is, trekken we de stekker er weer uit. Ik doe het tenslotte vrijwillig, dus zonder verplichtingen en het komt nu even niet goed uit. Het concept vrijwilliger-zijn is erg gericht op de activiteit. Maar dat is juist wat we niet nodig hebben in het jeugdwerk.

Duurzaam

In het jeugdwerk hebben we mensen nodig die bereid zijn om hun leven te delen met kinderen, tieners en jongeren. Bij het NGK Jeugdwerk noemen we dit 'slowcial jeugdwerk'. Een samenvoeging van *slow* (langzaam) en *social*. Dat wil zeggen jeugdwerk waarin we gaan voor duurzame en betekenisvolle onderlinge relaties.

Wanneer je vanuit de ontwikkelingspsychologie kijkt naar de fasen die de mens doormaakt voordat hij volwassen is, staan

>> *Het komt nu even niet goed uit* <<

daarin drie vragen centraal: Wie ben ik? Waar hoor ik bij? En welk verschil maak ik? We beschouwen iemand als volwassen wanneer er stabiliteit en vrede is in het beantwoorden van deze vragen. Als gemeente hebben wij de taak om onze kinderen, tieners en jongeren te helpen in het beantwoorden van deze vragen vanuit een christelijke optiek. Als je dat voor ogen hebt, dan is de gedachte van even in- en uitpluggen in het leven van een kind heel vreemd.

Kwetsbaar

Kijk maar naar jezelf als je het moeilijk hebt met één van deze drie vragen. Je worstelt bijvoorbeeld met wie je bent of zit niet lekker in je vel omdat je het gevoel hebt dat je er niet bij hoort of er niet toe doet. Met wie durf je daar dan over te praten? Wie zijn de mensen met wie je deze kwetsbare vragen

» Een activiteit is slechts een middel en geen doel <<

Juist als we ons eigen leven delen, ontdekken kinderen, jongeren en anderen dat er iets bijzonders is aan dat leven met God.

durft te delen? Dat zijn niet de mensen die af en toe een activiteit met je doen. Het zijn de mensen van wie je weet dat ze er voor je zijn, die je hebt leren vertrouwen. En juist in die vertrouwde relatie kun je zien en ervaren hoe het evangelie van Jezus Christus het antwoord op deze vragen inkleurt. We hebben dus geen vrijwilligers nodig, maar mensen die duurzame en betekenisvolle relaties aan willen gaan.

Extraatje

Dit geldt overigens niet alleen voor het jeugdwerk. Een paar jaar geleden sprak ik een predikant over een missionair project waar in zijn gemeente mee was gestart. Al pratend gaf hij aan dat het niet zo goed ging met het project. Mensen maakten niet echt een verbinding met de wijk. Het was moeilijk om mensen te vinden en ze bleven vaak maar tijdelijk betrokken. Al pratend viel het kwartje: de mensen zagen het als vrijwilligerswerk. Ze zagen het missionair present-zijn als een extraatje bovenop datgene wat ze al deden. Iets wat dus ook soms even te veel kan zijn. Maar wanneer we het delen en doorgeven van het evangelie beschouwen als vrijwilligerswerk, dan delen we vooral onze tijd en niet het evangelie. Juist als we ons eigen leven delen, ontdekken kinderen, jongeren en anderen dat er iets bijzonders is aan dat

leven met God. Dan ontdekken ze wat het concreet betekent om volgeling van Jezus te zijn. Activiteiten kunnen helpen om elkaar beter te leren kennen of om woorden en betekenis te geven aan het geloof. Maar laat wel duidelijk zijn dat een activiteit slechts een middel is en geen doel.

Geroepen

Dus misschien wordt het tijd dat we voor het jeugdwerk en voor de kerk geen vrijwilligers meer gaan werven. Misschien wordt het tijd dat we gemeenteleden gaan vragen voor welke mensen zij geroepen zijn om hun leven met God te delen. Als je vervolgens ontdekt dat je hart hebt voor de nieuwe generatie, dan zijn dat de mensen voor wie jij je inzet – voor die kinderen, tieners en jongeren, niet voor hun activiteiten. Dan kan het best zijn dat je het even niet redt om een activiteit georganiseerd te krijgen, maar dan ga je kijken wat je wel kunt doen. Bid voor hen. Zoek hen op. Stuur ze een kaartje. Blijf bouwen aan duurzame betekenisvolle relaties, zodat we het leven in al zijn volheid met de nieuwe generatie gaan delen.

Martine Versteeg is jeugdwerkadviseur bij het NGK Jeugdwerk. Met bijdragen van Paul Smit (NGK Jeugdwerk) en Anko Oussoren (Praktijkcentrum GKv).

Media/tips

- Een blog over slowcial jeugdwerk is te vinden op www.ngkjeugdwerk.nl/blog/slowcial-jeugdwerk-meer-dan-relatiegericht.
- Zie ook: *Leven delen. Over het doorgeven van het Evangelie aan generaties die komen*, van Nynke Dijkstra-Algra (Evangelische Alliantie, 2008). Zij doet een oproep aan de hele gemeente: wees je ervan bewust dat je een rol van betekenis hebt, als levend voorbeeld; jonge mensen zoeken geestelijke 'ouders'.
- Ook al moeten we het jeugdwerk niet zien als vrijwilligerswerk, we kunnen wel veel leren van hoe seculiere organisaties omgaan met hun vrijwilligers. Het is goed om jeugdwerkers toe te rusten voor hun taak en hen in te werken. Zie daarover bijvoorbeeld het *Basisboek vrijwilligersmanagement* van Joost Heinsius e.a., Bussum (Coutinho), 2008.

Zorgen om de kerk van de toekomst

Over de keerzijde van managementdenken in de kerk

Hoe zorgen we ervoor dat de kerk nog vitaal en relevant is in 2030? Dat er dan nog jongeren in de kerk zijn? Regelmatig stellen gemeenteleden, kerkleiders en opiniemakers elkaar dit soort vragen. Bij de beantwoording ervan moeten we echter niet kijken naar ‘wereldse’ criteria, maar naar de eigen aard van de kerk.

tekst **Pieter Dirk Dekker**

Het gesprek over een vitale kerk staat vaak in het teken van onze inzet voor 'de kerk van de toekomst'. De fusie van de GKv en NGK wordt bijvoorbeeld wel gezien als een kans om de kerk weer klaar te krijgen 'voor de toekomst'. Als ik het goed zie, past deze gedachtegang in een trend van managementdenken in de kerk. In navolging van de Nederlandse theoloog Abraham Kuypers wordt in veel kerken over de eigen muren heen gekeken naar 'de wereld', om te zien of de kerk haar winst kan doen met sociologische, managementtechnische en andere aardse wijsheid. Terecht, de Geest is immers niet gebonden aan de ruimte van de kerk. Dat betekent dat gelovigen alles mogen onderzoeken om te proeven of de Geest erin aan het werk is, en zo mogen ze al het goede dienstbaar maken aan het evangelie. Vanuit het managementdenken krijgt de kerkenraad steeds meer de vorm en functie van een dagelijks bestuur. Op basis van de ervaringen van andere kerken en organisaties wordt het jeugdwerkbeleid opgetuigd, in de hoop zo jongeren betrokken te krijgen en te houden. Dit kijken naar de kerk vanuit managementoogpunt heeft veel goeds opgeleverd. Het heeft bijvoorbeeld geholpen om de opleiding van predikanten te verbeteren. Daarnaast voorkomt het bijvoorbeeld dat kerken naïef de ogen sluiten voor allerlei ontwikkelingen binnen en buiten de kerk, zoals de toenemende digitalisering van sociale netwerken en de bijbehorende toenemende behoefte aan betekenisvolle analoge relaties. Wanneer het de verspreiding van het evangelie dient, is het managementdenken iets om dankbaar voor te zijn.

Vitaal

Helaas beïnvloedt het managementdenken op een dieper niveau ook ons theologische denken over de kerk. Al te snel is de vraag: hoe zorgen *wij* ervoor dat de kerk nog vitaal en relevant is in 2030? Zoals een manager of een bestuur verantwoordelijk is voor de toekomst van een bedrijf, zo is de mens verantwoordelijk voor de kerk en haar voortbestaan. Wanneer er weinig jongeren in de kerk zijn, dan is dat een gevolg van menselijk falen. Wij moeten dan het roer omgooien. Wij moeten

het jeugdwerk beter opzetten. Maar waar is God in dit verhaal? 'Als de HEER het huis niet bouwt, vergeefs zwoegen de bouwers' (Psalm 127:1). Als het van mensen af zou hangen, dan zou de kerk allang een eendagsvlieg gebleken zijn. Een interessante sekse uit de eerste eeuw (zouden we dan eigenlijk wel spreken over de eerste eeuw?), maar ook niet meer dan dat. Een kerk die eerlijk in de spiegel kijkt, ziet dat het eigen werk vol van gebrokenheid en hoogmoed is. Als ik in de spiegel kijk, dan ben ik erg blij dat het voortbestaan van de kerk niet van mij afhangt. Godzijdank bewaart God de kerk *ondanks* haar leden.

>> *Ik ben blij dat het voortbestaan van de kerk niet van mij afhangt* <<

Criteria

Het managementdenken over 'de kerk van de toekomst' plaatst niet alleen de mens in de positie van eindverantwoordelijke. Het is ook een indicator van een misschien nog wel schadelijkere trend: het afmeten van de kerk aan de maatstaven van de wereld. Criteria voor een vitale kerk zijn dan zaken als financiële gezondheid, groeipercentage en verhouding jongeren-ouderen. Maar zijn dit niet vooral zaken die belangrijk zijn voor 'de wereld'? Vervreemden deze criteria de kerk niet van haar eigenlijke roeping, van haar eigen aard? Ik vrees dat ze dat inderdaad doen. De kerk is een gemeenschap van mensen die dankzij God ontdekt hebben dat wijzelf nooit de hemel op aarde kunnen brengen. Sterker nog, wij zijn van onszelf door de zonde niet eens waardig in de nabijheid van de Heilige te zijn. Samen vierden wij rondom de avondmaalstafel dat wij desondanks door God in genade aangenomen zijn, door het bloed van Christus. Dáár ligt de kern van de kerk. Dat is de kerk van *nu*. De kerk is een gemeenschap

die excelleert in zwakheid, in de erkenning van het eigen onvermogen. Daarom laat haar vitaliteit zich niet afmeten aan de maatstaven van de wereld. 'Succes' is precies het criterium dat *niet* past bij de aard van de kerk, omdat de kerk bestaat uit mensen die de dwaasheid van het kruis verkondigen, een dwaasheid waar de wereld niets van snapt (1 Korintiërs 1). De kerk is een gemeenschap van zondaars, die niet streeft naar de succesvolste, zuiverste, sterkste kerk (mogelijk met bijbehorende selectieprocedures), maar die een ieder aanvaardt, omdat zij zichzelf in Christus aanvaard weet. Omgekeerd zijn gemeenteleden geen 'investeerders' of 'stakeholders', die zoeken naar de gemeente met de beste predikant of het mooiste jeugdwerk. Het zijn mensen die mild zijn voor hen die te kort schieten, omdat ze weten dat ze zelf geen haar beter zijn.

Verwachting

Gemeenteleden en kerkenraden hoeven zich dus niet blind te staren op groeipercentages en op de 'successen' van andere kerken. Het gaat niet allereerst om de kerk van de toekomst, maar om de kerk van nu. Als God het wil, zal er ook in 2030 een kerk zijn. Zoals de wereld ernaar kijkt, zal dat misschien geen succesvolle kerk zijn. Gelukkig zal het wel *Gods* kerk zijn.

Dit betekent in geen geval dat we in de kerk alleen maar moeten afwachten wat God doet. Integendeel, er zijn tal van voorbeelden in de Bijbel waarin God juist zondige mensen inschakelt om zijn wil ten uitvoer te brengen. Dat is zogezegd zijn stijl. Als gelovige mag je enthousiast jouw gaven en kennis inbrengen om zo een bijdrage te leveren in de gemeente, in een spiritualiteit van gebed, mildheid, afhankelijkheid en verwachting. God is de eindverantwoordelijke. Wie weet zeggen wij in 2030: 'Wij deden ons best, met al onze talenten en zondige eigen belangen en verlangens – maar dat dit eruit kwam, dat kan alleen maar te danken zijn aan Gods zegen!'

Pieter Dirk Dekker (NGK) studeert theologie aan de VU in Amsterdam en is lid van de Regiegroep Hereniging NGK-GKv.

LAAT HET KWAAD NIET OVERWINNEN

in Zuid-Soedan

Bron: Jason Patinkin / AP Images / Hollandse Hoogte

ZOA
HULP | HOOP | HERSTEL

20 juni is het Wereldvluchtelingendag. Wie kijkt naar de enorme aantallen vluchtelingen, zou kunnen denken dat het kwaad in de wereld overwint. Dat laten we toch niet gebeuren? Steun ZOA om mensen in nood concrete hulp en hoop te bieden in donkere tijden. Staat u vluchtelingen op Wereldvluchtelingendag bij met gebed en een bijdrage?

Help mee via zoa.nl/wereldvluchtelingendag en ontvang als dank een symbool van hoop cadeau.

